

SREBRNA MEDALJA APIMONDIE REVIJI SLOVENSKI ČEBELAR - VANCOUVER 1999

1

letnik CVI
leto 2004

SLOVENSKI ČEBELAR

LETO 1873 - ZAČETEK PERIODIČNEGA ČEBELARSKEGA TISKA NA SLOVENSKEM

XXVII. državni čebelarški seminar in čebelarška razstava ČZS: Vpis v izobraževanje ČZS za obdobje januar–april 2004	2	The XXVII th National Beekeepers Seminar and Beekeepers Show <i>Beekeepers Association of Slovenia</i> : Course enrolments of the Beekeepers Association for the period January–April 2004	2
ČEBELARJEVA MESEČNA OPRAVILA		THIS MONTH'S WORK FOR BEEKEEPERS	
<i>Vlado Avguštin</i> : Čebelarjeva opravila v nakladnih panjih v januarju	3	<i>Vlado Avguštin</i> : Beekeepers Jobs in Modern Hives in January	4
<i>Daniilo Bedek</i> : Čebelarjeva opravila v AŽ-panju v januarju	6	<i>Daniilo Bedek</i> : Beekeepers Jobs in AŽ-Hives in January	6
BOLEZNI ČEBEL		BEE DISEASES	
<i>George Kentuel, H. Šbimdnuki</i> : Toplota kot sredstvo za zatiranje noseme in povečevanje proizvodnje čebeljih pridelkov	9	<i>George Kentuel, H. Šbimdnuki</i> : Heat treatment as a means for managing Nosema Disease and increasing output of hive products	9
<i>Franc Prezelj</i> : Uporaba pelina proti noseimi	12	<i>Franc Prezelj</i> : Absinthe as a use against Nosema Disease	12
<i>Severine Suchail, Luc-P. Belzinces, Bernard-E. Vaissiere</i> : Končno priznana toksičnost pesticida Gaucho®	12	<i>Severine Suchail, Luc P. Belzinces, Bernard E. Vaisslerer</i> : Toxicity of Gaucho® pesticide has finally been recognized	12
<i>Uredništvo</i> : V Sloveniji registrirana sredstva z aktivno snovjo imidakloprid	16	<i>Editorial Board</i> : Chemical agents registered in Slovenia containing the active ingredient Imidacloprid	16
DEJAVNOST STROKOVNIH KOMISIJ ZVEZE		ACTIVITIES OF THE BEEKEEPERS ASSOCIATION PROFESSIONAL COMMITTEES	
<i>Janez Grad</i> : Čmrljak pri ČCS je zaživel	16	<i>Janez Grad</i> : The BKA Bumblebee House has been set up	16
PRODAJA ČEBELJIH PRIDELKOV		SALES OF HIVE PRODUCTS	
<i>Franc Prezelj, Milan Meglič</i> : Ali vosek in med vsebujeta ostanke?	18	<i>Franc Prezelj, Milan Meglič</i> : Do beeswax and honey contain residues?	18
<i>Pavle Zdešar</i> : Svetovno srečanje madžarskih čebelarjev v Budimpešti in v kraju Gödelö	18	<i>Pavle Zdešar</i> : The International Meeting of Hungarian Beekeepers in Budapest and in the Gödelö locality	18
ZGODOVINA SLOVENSKEGA ČEBELARSTVA		THE HISTORY OF SLOVENIAN BEEKEEPING	
<i>Marjan Debelak</i> : Poslikave panjskih pročelij – tudi dandanes	19	<i>Marjan Debelak</i> : Decoration of beehive front panels with paintings – these days, too	19
ZA MLADE ČEBELARJE		FOR THE YOUNG BEEKEEPERS	
<i>Franc Prezelj</i> : Srečanje mentorjev čebelarških krožkov	21	<i>Franc Prezelj</i> : Meeting of the Beekeeping Clubs' Counsellors	21
IZKUŠNJE NAŠIH ČEBELARJEV		FROM SOCIETY LIFE	
<i>Miba Kamplet</i> : Delni in temeljit pregled LR-panja	22	<i>Lidija Matauš</i> : The Minister of Agriculture presented awards to the Pomurje Beekeepers	23
IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA		<i>Ljubo Struna</i> : The Borovnica Beekeepers Society and the Dolomiti Beekeepers Society's participation in Apimondia 2003	24
<i>Lidija Matauš</i> : Minister za kmetijstvo podelil priznanja pomurskim čebelarjem	23	<i>Editor</i> : Photograph Exhibition of of Slovenian mountains in the Beekeepers Centre	25
<i>Ljubo Struna</i> : Čebelarško društvo Borovnica in čebelarško društvo Dolomiti ter Apimondia 2003	24	<i>Marjan Papež</i> : The eighth Ambrož's Dance – the titles of 'Beekeeper of the Year' and 'Bee Queen' were handed out to the right candidates	26
<i>Urednik</i> : Razstava fotografij slovenskih gora in čebelarškim centru	25	<i>Milan Vajda</i> : Meeting of Master Beekeepers	27
<i>Marjan Papež</i> : Osmi Ambrožev ples – naslova čebelar leta in čebelarška kraljica v prave roke	26		
<i>Milan Vajda</i> : Srečanje čebelarških mojstrov	27		
V SPOMIN	28, 30	IN MEMORIAM	
MALI OGLASI	31	SMALL ADVERTISEMENTS	

Slika na naslovni strani: Konec leta 2003 je GZS pred svojo zgradbo v Ljubljani slavnostno izobesila zastave članic EU. Častno nalogo dvigovanja zastav pa so zaupali slovenskim čebelarjem v slavnostnih oblekah. Na sliki čebelarji s predsednikom GZS g. Jožetom Čukom – Foto: J. Mihelič

Vesel božič ter srečno in medeno novo leto 2004

želijo vsem čebelarjem in sodelavcem
Slovenskega čebelarja

predsednik ČZS
upravní odbor ČZS
tajništvo ČZS
in uredništvo Slovenskega čebelarja

Drage čebelarke in čebelarji!

Z veseljem in ponosom se lahko oziramó na leto 2003, v katerem smo z velikim uspehom uresničili prestižni projekt – Apimondio, kongres čebelarjev z vsega sveta. Po večletnem trdem delu se upravičeno veselimo besed domačih in tujih čebelarjev ter strokovnjakov, da takšnega kongresa še ni bilo. Več kot pet tisoč čebelarjev iz 94 držav je prišlo v Slovenijo, da o referatih, posterjih in razstavi ne govorimo. Tudi Cankarjev dom kot organizator številnih kongresov pravi, da je bil ta kongres nekaj posebnega po obsegu, vsebini in enkratnem ozračju. Taksisti pa pravijo, da še nikoli niso imeli tako dobrega tedna. Ljubljani in okolici smo preskrbeli izdaten konec poletne turistične sezone.

Posebej pa smo lahko veseli, da nam je uspelo med kongresom in ob njem občutno okrepiti vedenje o čebelah in čebeljih pri delkih med našimi ljudmi, tudi med številnimi, ki se za čebele doslej sploh niso zanimali. Obeta se celo pritok novih članov. Res smo dolžni zabvalo medijem, da so kongresu namenili toliko pozornosti, prav posebej pa TV Slovenija. Uspelo nam je povečati zanimanje za kranjsko sivko, udeleženci so uživali nad panjskimi končnicami, čebelarjem vsega sveta smo lahko pokazali skoraj vso Slovenijo, nad katero so bili navdušeni, in še kaj. Promocijo je doživela vsa Slovenija.

Izraziti moram tudi veselje nad tem, da nas je ta kongres še bolj povezal in nas predstavil slovenski, evropski in svetovni javnosti v pravi podobi.

To je bil naš skupen uspeh, ki je poživil delo čebelarskih društev, vso Slovenijo in dal novega zagona svetovni čebelarski organizaciji. Zabvaljujem se vsem sodelujočim za vaše ustvarjalne deleže, posebej pa organizacijskemu odboru pod vodstvom inž. Franca Štivala in ekipi Cankarjevega doma pod vodstvom gospoda Gorazda Čada. Veliko hvaležnost moramo izraziti Vladi Republike Slovenije in številnim sponzorjem, ki so naša prizadevanja tudi finančno podprli.

Ob kongresu nismo pozabili na druge naloge in nove izzive. Najprej na vprašanja v zvezi z zdravjem čebel, ki jih lahko rešujemo samo s primernim sodelovanjem z državo, pri čemer je nastalo nekaj kratkih stikov. Vsi skupaj se moramo zavedati, da so čebele kot naravni vir zelo ogrožene, in to ne samo zaradi varoe, in da bomo uspešni samo s tesnim sodelovanjem.

Lepo smo napredovali na področju strokovnega izobraževanja, primerno smo počastili spomin na Antona Janšo, uvedli čebelarski dan, začeli priprave za ustanovitev rejske organizacije ... letos je res medilo!

Z iskreno hvaležnostjo za letošnje vdano sodelovanje vas vabim k delu v letu 2004, ko bo precej našega dela povezanega z vstopom Slovenije v Evropsko zvezo.

Želim vam veselo praznovanje božiča in srečno 2004.

Naj med!

Lojze Peterle, predsednik

Slovenskim čebelarjem

V imenu Apimondie želim vsem članom Čebelarske zveze Slovenije vesel božič in srečno novo leto.

Iz vse srca se vam zabvaljujem za vaš prispevek h kongresu Apimondie v Sloveniji, ki je bil zares uspešen. Čebelarji z vsega sveta so uživali vašo gostoljubnost. Številni med njimi so me prosili, naj vam posredujem njihove tople pozdrave. Želim vam uspešno čebelarjenje in še veselini prihodnjega sodelovanja z vami in vašimi predstavniki.

S prijaznimi pozdravi

APIMONDIA – predsednik **Asger Sogaard Jorgensen**

200400254

ČEBELARSKA ZVEZA SLOVENIJE VABI 27. IN 28. MARCA 2004 NA XXVII. DRŽAVNI ČEBELARSKI SEMINAR IN ČEBELARSKO PRODAJNO RAZSTAVO V CELJE

Čebelarstva zveza Slovenije bo v sodelovanju s Celjskim sejmom, ter skupaj s sejmom cvetja Flora, **V SOBOTO, 27., IN V NEDELJO, 28. MARCA 2004**, organizirala dvodnevni **XXVII. državni čebelarski seminar in MEDNARODNO čebelarsko prodajno razstavo. Za goste sejma Flora bomo na ploščadi med dvoranama prvič skupaj organizirali tudi medeno tržnico.**

Seminar bo potekal v dvorani **CELJSKEGA SEJMA** v **CELJU, Dečkova 1.**

DNEVNI RED SEMINARJA

SOBOTA, 27. MARCA

8.00: Odprtje razstave.

9.00: Odprtje posvetovanja ter pozdravni govori predsednika ČZS g. Lojzeta Peterleta in gostov.

9.15–11.00: Okrogla miza z naslovom »Pogoji čebelarjenja po vstopu Slovenije v Evropsko unijo, legalizacija prodaje medu na domu in splošna problematika prometa z medom«.

11.00: Okrogla miza – Izvajanje novih čebelarskih pravilnikov in naloge čebelarske rejske organizacije; udeležili se je bodo domači strokovnjaki.

12.30: ODMOR ZA KOSILO – Po kosilu bo mogoč ogled razstave cvetja Flora, medene tržnice in čebelarske razstave. Obe prireditvi si boste lahko ogledali z isto vstopnico brez doplačila.

NEDELJA, 28. MARCA

9.00–11.00: Okrogla miza z naslovom »Uvajanje Doktrine ČZS o zatiranju varoe – izkušnje iz leta 2003 in program uvajanja v letu 2004«.

11.00–12.30: Okrogla miza – Inovacije v čebelarstvu in novejša sredstva za varstvo rastlin ter njihovo škodljivo delovanje na čebele.

12.30: ODMOR ZA KOSILO – Po kosilu ogled razstave cvetja Flora, medene tržnice in čebelarske razstave. Obe prireditvi si boste lahko ogledali z isto vstopnico brez doplačila.

Referati bodo objavljeni v zborniku.

ČEBELARSKA RAZSTAVA

V zgornji etaži pred glavno dvorano bo ves čas seminarja potekala čebelarsko-inovacijska »delavnica« s predstavitvami in razlago sodobnih in inovativnih oblik čebelarjenja v Sloveniji.

V dvorani sejma bo postavljena mednarodna prodajna čebelarska razstava, na ploščadi pa medena tržnica. **Prijave** razstavljalcev sprejema **Celjski sejem (tel. 03/ 54 33 229)** do 15. marca 2004. Razstavni prostor bo brezplačen samo za tiste inovacije, ki bodo razstavljene prvič, ter za regijske čebelarske zveze in komisije ČZS.

Vstopnina za udeležbo na seminarju je 1.500 SIT za en dan, cena dvodnevne vstopnice je 2.500 SIT. Z vstopnico boste prejeli tudi zbornik referatov.

Razstava bo v soboto in nedeljo odprta od 8. do 17. ure. Tudi letos bo vhod za obiskovalce skozi glavni vhod na vzhodni strani stavbe.

Vljudno vabljeni vsi slovenski čebelarji in ljubitelji čebel!

Čebelarstva zveza Slovenije in Celjski sejem – Celje

VPIS V IZOBRAŽEVANJE ČZS ZA OBDOBJE JANUAR-APRIL 2004

SEMINAR ZA ČEBELARJE ZAČETNIKE

a) Program usposabljanja za čebelarje začetnike

Program je namenjen čebelarjem začetnikom, ki še nimajo čebel, a jih nameravajo kupiti, oziroma tistim, ki z manjšim številom panjev (do pet) čebelarijo manj kot tri leta.

Seminar obsega 36 ur predavanj, ki bodo izvedena februarja, in 12 ur vaj, ki bodo aprila 2004.

Cena seminarja je 30.000 SIT. Rok za prijave je 20. januar 2004. Začetek seminarja bo predvidoma v soboto, 14. februarja 2004. Seminar bo izveden, če bo do roka prijavljenih najmanj 28 kandidatov. O vsebini, kraju in času seminarja vas bomo obvestili pisno po izteku prijavnega roka (od 20. januarja do 1. februarja).

Pisne prijave sprejemamo na fotokopirani prijavnici, objavljeni v Slovenskem čebelarju, št. 11/03. Pošljite jih na naslov: Čebelarstva zveza Slovenije, Brdo pri Lukovici 8, 1225 Lukovica, s pripisom **TEČAJ ZA ZAČETNIKE**. V okviru možnosti bomo čas izvedbe tečaja prilagodili željam udeležencev.

Za uspešno opravljeno izobraževanje bodo udeleženci na podlagi preverjanja prejeli potrdilo Čebelarstva zveze Slovenije. Seminar je treba po položnici plačati še pred začetkom.

PRIPRAVA ZA PRIDOBITEV NACIONALNE POKLICNE KVALIFIKACIJE

b) Program usposabljanja »Čebelarstva praksa«

Program je namenjen čebelarjem, ki nameravajo pridobiti nacionalno poklicno kvalifikacijo (v nadaljevanju NPK) in nimajo izpolnjenega posebnega pogoja, tj. najmanj tri leta čebelarjenja s petimi panji.

Usposabljanje bodo izvajali čebelarski mojstri – mentorji, vključeni v mentorsko mrežo Čebelarstva zveze Slovenije. Usposabljanje je usmerjeno v prakso in najnujnejšo strokovno razlago, potekalo pa bo v skupinah po šest do osem kandidatov pri čebelarstvem mojstru mentorju.

Usposabljanje vsebuje 36 ur teorije in 48 ur praktičnega usposabljanja v čebelarski sezoni.

Za začetnike traja usposabljanje dve leti, za čebelarje, ki so uspešno končali seminar za začetnike pa eno leto.

Cena seminarja je 60.000 SIT na čebelarstvo sezono. Pisne prijave sprejemamo najpozneje do 15. februarja 2004 na naslov: Čebelarstva zveza Slovenije, Brdo pri Lukovici 8, 1225 Lukovica, s pripisom ČEBELARSKA PRAKSA.

Pri razporedu v mentorsko mrežo bomo upoštevali želje kandidatov (izbira mentorja in časa). Za uspešno opravljeno izobraževanje bodo udeleženci na podlagi preverjanja prejeli potrdilo Čebelarstva zveze Slovenije. Seminar je treba po položnici plačati še pred začetkom.

PRIPRAVA ZA PRIDOBITEV NACIONALNE POKLICNE KVALIFIKACIJE

c) Dopolnilno izobraževanje za pridobitev NPK:

Program je namenjen čebelarjem, ki nameravajo pridobiti NPK, ki obvladajo praktično čebelarjenje in imajo več let izkušeni z vzrejo čebel.

Program je sestavljen iz sedmih samostojnih delov, ki bodo izvedeni v posameznih seminarjih:

- Vzreja čebel, ekološko čebelarjenje, ureditev prostora, priprava materiala in sredstev za čebelarjenje (12 ur);
- Nega čebeljih družin med letom (24 ur);
- Izraba čebeljih paš in opravevanje poljedelskih kultur (12 ur);
- Pridobivanje čebeljih pridelkov (12 ur);
- Trženje in poslovno komuniciranje (12 ur);
- Predpisi, organizacija dela, dokumentacija (6 ur);
- Varnost in zdravje pri delu, varstvo okolja in požarna varnost (6 ur).

Kandidati se lahko prijavijo za vse vsebine ali pa le za posamezne seminarje.

Rok za prijave je 15. januar 2004. Pisne prijave pošljite na naslov: Čebelarstva zveza Slovenije, Brdo pri Lukovici 8, 1225 Lukovica, s pripisom **TEČAJ ZA PRIDOBITEV NPK**. Seminarji bodo potekali februarja, marca in aprila vsak konec tedna (petek in sobota) po zaporedju zapisanih tem.

Cena 6-urnega seminarja je 5.000 SIT, 12-urnega 10.000 SIT in 24-urnega 20.000 SIT.

Za uspešno opravljeno izobraževanje bodo udeleženci na podlagi preverjanja prejeli potrdilo Čebelarstva zveze Slovenije. Seminar je treba po položnici plačati še pred začetkom.

Čebelarstva zveza Slovenije

Čebelarjeva mesečna opravila

VLADO AVGUŠTIN –
Bela krajina

ČEBELARJEVA OPRAVILA V NAKLADNIH PANJIH V JANUARJU

Ob vstopu v novo leto 2004 želim vsem čebelarkam in čebelarjem ter njihovim družinam veliko zdravja, sreče in uspeha pri čebelarjenju. Upam, da bo to leto vsaj tako medeno in uspešno, kot je bilo minulo. Letos vstopamo v prelomno leto, v katerem bomo Slovenci postali polnopravni člani velike evropske

družine. Vstop v Evropsko unijo bo tudi nam čebelarjem ponudil veliko novih možnosti in izzivov, ki jih moramo zgrabiti z obema rokama. Pri tem imam v mislih predvsem razširitev tržišča, višjo ceno medu, lažji nakup repromateriala, boljši pretok informacij in druge ugodnosti.

Samo pisanje navodil za čebelarjeva opravila je zelo nevhvaležno delo, kajti Slovenija je tako razgibana in pestra dežela, da bo tisto, kar bom zapisal za delo v Beli krajini, na Gorenjskem znanstvena fantastika. Zaradi različnih mikroklimatskih razmer ni mogoče časovno konkretno opredeliti posameznih opravil, zato mora vsak čebelar ta navodila z občutkom prilagoditi razmeram v svojem kraju. Izkušenim čebelarjem se bodo navodila zdela brez pomena. Upam pa, da so pri nas tudi mladi čebelarji, ki radi preberejo koristne in manj zahtevne vsebine o čebelarstvu.

Na začetku pisanja navodil v Slovenskem čebelarju naj predstavim svoje začetke čebelarjenja in svoje čebelarstvo. V nasprotju z dozdajšnjimi pisci, starimi čebelarskimi mački, žal nimam nikakršnega čebelarskega pedigreeja oziroma nobene mojstrske titule, saj sem začel čebelariti čisto po naključju.

Moja čebelarska avantura se je začela leta 1989, ko sem se poročil s hčerko Martina Adlešiča, enega največjih in najnaprednejših belokranjskih čebelarjev, ki v nakladnih panjih goji več kot sto čebeljih družin v dveh prevoznih enotah. Poleg tega je tudi čebelarski inovator, tako da si vse panje in izboljšave zanje izdeluje sam. Več o njem in njegovem čebelarstvu lahko preberete v Slovenskem čebelarju, 1996, št. 4, in 1996, št. 9.

Čebelariti sem začel s 30 čebeljimi družinami, ki mi jih je dal tast v oskrbo. Na začetku so mi bili v veliko pomoč tastovi nasveti in njegova zbirka starih številk Slovenskega čebelarja. Verjemite mi, da je moral imeti moj

mentor Martin Adlešič jeklene živce, ko me je uvajal v čebelarstvo. Izkušen nisem imel nobenih, še razlikovaneje troto od matice mi je povzročalo velike težave. Še dobro, da so izumili flomaster za označevanje matic in kamagel za lajšanje oteklin po čebeljih pikih.

Pod tastovo taktirko sem počasi pridobival izkušnje in začel počasi razumevati organiziranost in življenje čebel. Že prva leta sem dosegel lepe rezultate, to pa mi je dalo še dodaten polet in voljo. Nikdar ne bom pozabil julija leta 1991, ko sem v vojaški uniformi branil južno mejo, čebele pa so kot nore nosile medicino. Tedaj je bil dnevni donos tudi več kot 6 kg na družino. Skratka, z leti sem si ob pomoči mentorja nabral toliko izkušenj in znanja, da se lahko imam za starega mačka v čebelarjenju z nakladnimi panji. Pri čebelarstvu pa sem spoznal tudi zlato pravilo, po katerem pri čebelah ni stalnih pravil.

Čebele gojim predvsem za razvedrilo in sprostitiv. Po mojem občutku nas je vedno več, ki nas ne odlikuje visoko strokovno čebelarsko znanje, ampak široko splošno znanje in ljubezen do narave. Skratka, čebelarstvo in čebele so zame najboljši zdravilo za vse strese in tegobe, ki jih doživljamo v sodobnem hitrem tempu življenja.

Za sodobno in donosno čebelarjenje je zelo pomembna izbira ustreznega panja. Ker se pri izbiri panja in drugih čebelarskih stvarih čebelarji strinjajo le v tem, kako se postaviti pri odpiranju panja, sem ostal pri nakladnih panjih. Te je tast predelal in kakovostno izpopolnil, tako da je delo z njimi preprosto, donosi medu pa kar največji. To je nakladni panj tipa Adlešič, 3. različica: v njem je dvetretinska mediščna naklada. Sam čebelarji s še izboljšanim panjem 4. različice. Podrobno konstrukcijo tega nakladnega panja bom opisal prihodnjič.

Ker čebelarim s 30 nakladnimi panji, nimam klasičnega čebelnjaka. Nakladni panji stojijo prosto v naravi, zato njihovo stojišče imenujemo tudi odprt čebelnjak. Ker so prosto stoječi panji veliko bolj pod vplivom vseh zunanjih dejavnikov, zlasti vremenskih, je za uspešno čebelarjenje zelo pomembna izbira stojišča. Najboljša stojišča so ob robovih gozdov, saj čebele v njih najdejo tudi dovolj paše, kajti samo gozdovi so še ostali prvobitni. Čebele najdejo v njih obilo paše na različnem gozdnem

cvetju, poleti pa izrabijo gozdno pašo (akacija, kostanj, smreka, hrast). Stojišča nakladnih panjev morajo biti vedno na južnih legah oziroma na mestih, na katerih se mrzel zrak ne zadržuje dalj časa. V okolici ne sme biti večjih površin stoječe vode, ker bi lahko postale leglo bolezn. Stojišča morajo biti zavarovana tudi pred močnimi vetrovi.

Za potrebe svojega čebelarstva sem pod južnimi obronki Gorjancev, 6 km od Metlike, v bližini Radovice ob meji s Hrvaško, kupil 26 arov velik travnik, na katerega sem postavil nakladne panje. Okoli njih sem posadil sadno drevje in še nekatere medovite rastline. Tam je tudi priložna lesena lopa, v katero sem shranil vso opremo, ki jo potrebujem pri čebelarjenju. Seveda sem ob hrvaški meji takoj razglasil svojo »gospodarsko cono«, tako da lahko čebele nemoteno letajo v Hrvaško in iz nje brez carine pridno »švercajo« medičino.

Januar je mesec sredi zime, ko čebele počivajo. To je tudi eden redkih mesecev, v katerem ta navodila veljajo za vse kraje v Sloveniji. Navadno so tedaj zunanje temperature pri nas tudi do -20°C , tako da čebelarji nimamo pri čebelah kakšnega posebnega dela. Skrbeti moramo le, da je na stojšču mir. Zaradi nemira čebele porabijo veliko več hrane, a ker so izleti pozimi omejeni, kaj hitro zbolijo za grizo. Prava nadloga za čebele so pozimi različne ptice, ki niso odletele v južne kraje. O tem, kako se jih rešimo, so mnjenja deljena. Eni predlagajo, naj bi pticam nastavili hrano, tako da jih odvrnemo od stojšč, drugi pa, da jih prav to privablja k čebelnjaku. Kaj narediti, presodite sami – vsekakor je maček pri hiši dobra nalozba.

Ker nas proti koncu januarja že muči čebelarški »firbec«, prekontroliramo stojšče in pregledamo nakladne panje. S tem ne mislim, da morate sredi najhujše zime panje odpirati. Za ta namen uporabimo gumijasto cevko, ki jo potisnemo skozi žrelo panja in tako ugotovimo stanje svojih čebeljih družin. Diagnoza pa je lahko:

a) Tih in enakomeren šum je znamenje normalnega prezimovanja.

b) Če slišimo posamezne otožne glasove, je to znamenje, da nekaj ni v redu z matico ali da je odmrta – družina je brezmatična, zato čebele žalujejo.

c) Šum, podoben šelestenju listja, je znamenje, da čebelar primanjkuje hrane ali da trpijo zaradi kristaliziranega medu oz. sladkorja, ki ga pozno jeseni zaradi velikih količin niso mogle predelati v grozdni in sadni sladkor.

č) Če pred panjem opazimo razgrizeno satje, mrtve čebele z odgrizljenimi glavami in drobne voščine, lahko brez poslušanja ugotovimo, da so v panje vdrla miši ali rovk. To je razmeroma pogost pojav pri nakladnih panjih z visoko podnico.

Moje stojšče pozimi.

Foto: V. A.

d) Če iz panja ni slišati niti najmanjšega šuma, je to znamenje, da je čebelja družina umrla.

e) Če je iz panjev slišati glasen šum, to pomeni, da v panju gospodari varoa. V tem primeru čebele iščejo smrt zunaj panja. Posledica tega je, da bodo propadli panji prazni, brez mrtvic, in to ob obilici hrane v satju. Če se nam to zgodi, je to prvi kazalec, da smo prejšnje leto čebele prepozno zdravili proti varoi.

Če zapade sneg, ga pustimo pri miru, saj je sneg najboljši izolator in dodatna zaščita pred mrazom in vetrom. Panji pod njim prezimujejo pri enaki temperaturi, to pa zelo ugodno vpliva na počutje čebeljih družin. Čebelja gruča je trdnejša, presnavljanje je enakomernejše in poraba hrane manjša. Če nastopi odjuga in se obe tajo topli dnevi, pa moramo sneg okoli čebelnjaka čim prej odstraniti. Sneg očistimo tudi s streh in vsaj dva metra tal pred panji. Na tla nasujemo slamo, žaganje ali kakšen drug drobir. Če v takem primeru tla ob zimskih izletnih dneh niso posuta z drobirjem, čebele na tleh otrpejo in se nikoli več ne vrnejo v panje. Zanimivo pri nakladnih panjih je to, da se čebele zelo rade usedajo na strehe panjev, ki jih je ogrelo sonce, zato moramo sneg najprej odstraniti z njih.

Kljub koledarski zimi in začetku leta se lahko zgodi, da se pojavi odjuga, tako da se temperatura povzpne tudi do 12°C . Pravilo je, da smo čebelarji pri svojih čebelah, ko se približa prvi izletni dan. Šele takrat lahko zanesljivo ugotovimo, ali je s kakšnim panjem kaj narobe. Vse sumljive panje si označimo tako, da bomo ob prvi priložnosti, ko bodo to dovoljevale vremenske razmere, posegli vanje.

Nakladni panji imajo pozimi dvojno zračenje. Čebelarji, ki bi radi imeli zgoden razvoj, naj pustijo žrelo odprto. Poleg tega naj v vsaki nakladi pustijo odprto luknjo s premerom 20 mm. Mraz in svež zrak čebelar ne škodujeta, nasprotno pa jih uničuje vlaga. Vsak kilogram zaužite hrane v panju sprošča liter vode, ki ostane v panju, če ta nima primerne ventilacije. Čebelarji, ki so za

poznejši razvoj, ker imajo glavno pašo šele junija, pa naj pripravijo žrelo na podnici, tako da je odprtina približno 10 cm izpod pokrova panja. Pri takšnem zračenju je poraba hrane minimalna in čebele se manj starajo. Sam sem se odločil za srednjo različico, pri kateri pustim žrelo odprto, ventilacija pa je urejena skozi pokrov s pitalnikom, ki ima ob straneh reže, skozi katere izhlapeva odvečna vlaga. Da je ventilacija boljša, iz panja vzamem še sat. Če pod pokrove panjev nismo dali papirja ali valovite lepenke, storimo to zdaj. Opaženje panja je nujno, kajti ko začne matica zalegati jajčeca se zviša temperatura v njem. Pri zapaženih družinah je zaradi boljše izolacije manjša tudi poraba hrane.

Januarja uredimo še svoj čebelarski inventar, žičimo satnike in hkrati pridobivamo propolis. Zavedajmo se, da so stari in zanemarjeni panji vir številnih okužb in bolezni, zato je zdaj čas, da uredimo vse nenaseljene panje. Pri tem imamo prednost čebelarji, ki čebelarimo v nakladnih panjih. Vse naklade, ki niso naseljene, temeljito očistimo in prebarvamo. Dobro je tudi, če si kupimo ustrezno število rezervnih podnic. Prava čebelarje-

va karikatura je tisti, ki popravlja panje ali išče satnice šele takrat, ko mu roji že visijo na vejah.

Ker je čebelarstvo nikdar prebrana knjiga, se moramo nenehno izobraževati. V dolgih zimskih večerih bremo čebelarsko literaturo in na internetnih spletnih straneh iščemo čebelarsko tematiko. Ker moramo iti s časom naprej, je priporočljivo, da si izdelamo tudi svojo spletno stran in na njej predstavimo svoje čebelarsvo in pridelke – moja je na naslovu <http://users.vojla.net/au56>. Priporočam vam obisk moje spletne strani, saj boste tam boste našli veliko koristnih nasvetov in povezav do drugih čebelarskih strani.

Vedeti pa moramo, da v čebelarstvu nobeno navodilo ni univerzalno. Razmere se spreminjajo iz meseca v mesec ter iz leta v leto, zato se moramo prilagajati vsakokratnim razmeram. Vsako posploševanje je škodljivo. Kar je morda eno leto primerno in strokovno utemeljeno, je naslednje leto ob drugačnih razmerah lahko popolnoma napačno, zato mora vsak čebelar te nasvete v občutku prilagoditi svojim razmeram.

ČEBELARSKA RADIJSKA PREDAVANJA V JANUARJU 2004

Januarja 2004 boste v oddaji Kmetijski nasveti na prvem programu Radia Slovenija lahko poslušali:

- v torek, 6. januarja, ob 12.30, bo inž. Franc Šivic govoril o pogojih čebelarjenja v letu 2004;
- v torek, 20. januarja, ob 12.30, bo Franc Vehar govoril o biodinamičnem načinu čebelarjenja.

Urednica Ivanka Polanec

DANILO BEDEK,
Moštanca

ČEBELARJEVA OPRAVILA V AŽ-PANJU V JANUARJU

Vsem čebelarjem, čebelarkam in tistim, ki to postajajo ali želijo postati, in vsem, ki prebirajo revijo Slovenski čebelar, želim srečno, zdravo, uspešno in medeno leto 2004. Za nami je burno leto, ki bo vsem slovenskim čebelarjem gotovo ostalo v spominu po svetovnem kongresu Apimondie v Ljubljani. Prav ta kongres je pripomogel k nekoliko večji promociji čebelarstva, saj v sredstvih javnega obveščanja še nikoli doslej ni bilo toliko napisanega o medu in čebelah. Tudi to leto bo pomembno, saj Slovenija vstopa v Evropsko unijo, zato nas čaka kar nekaj sprememb, ki se jim bomo morali prilagoditi.

Ko so me čebelarji v okviru debatne skupine predlagali

za pisanje mesečnih opravil v Čebelarju, se nekako nisem hotel spoprijeti s tako pomembno in zahtevno nalogo. Na povabilo urednika Slovenskega čebelarja g. Janeza Miheliča in po izmenjavi nekaj pisem sem vendarle privolil v to. V naši reviji vsako leto prebiramo ta opravila, napisanega je že toliko, da bom moral nekatere osnovne stvari ponoviti. Dodal bom nekaj svojih izkušenj in predstavil tehnologijo, s katero uspešno čebelarim. Vsem mladim in tudi drugim bom skušal predstaviti, kako si lahkoboljšamo in olajšamo delo tudi z našim panjem, kot ga je imenoval Žnidarič.

Najprej pa naj nekaj besed napišem o sebi. Sem eden izmed mlajših čebelarjev, saj čebelarim šele deset let, tri leta pa sem tudi registriran vzrejevalec matic. Aprila lani sem med 35 kandidati prve generacije na SKŠ v Rakičanu uspešno končal izobraževanje in si pridobil poklicno kva-

lifikacijo čebelar/čebelarica. Moja intenzivna čebelarska pot se je začela šele po poroki. Tedaj sem se iz rojstnega kraja preselil v nov dom in poleg vsega drugega sem tam spoznal tudi čebele. Sprva sem se jih bal in z varne razdalje opazoval tasta, izkušnega čebelarja, ki je pregledoval družine kar brez vsake zaščite. Ščasoma me je pritegnil, in če sem iskren, mi še dandanes ni jasno, kako sem se »zasvojil« s čebelami. Priložnost je nanese, da sem spoznal še g. Pankerja, zdajšnjega čebelarskega mojstra, ki je svoj prevoznik čebelnjak postavil na parceli ob moji rojstni hiši. Tako sem dobil še drugega mentorja, ki me je popeljal v čebelarske vode in me poučil o vsem, od vzreje matice do prevažanja čebel. Zdaj čebelarim s 100 AŽ-panji na dveh lokacijah. Med temi je 30 AŽ-panjev 12-satarjev. Stacionarni čebelnjak je ob domači hiši in je namenjen zlasti vzreji matic, na pomožni lokaciji 20 km stran pa imam plemenitno postajo za matice, stojišče za rezervne družine in tudi prevoznik čebelnjak TAM 5000.

Kako postati uspešen začetnik?

Predem se lotimo prvih korakov, moramo vedeti nekaj stvari!

Vsak, ki se odloča, da bo začel čebelariti, naj si poleg knjig izbere oziroma skuša najti dobrega mentorja, kajti nikakršna navodila in knjige ne morejo nadomestiti praktičnega dela pri čebelah. Dober mentor nam bo tudi podaril kako družino, saj jih začetniku ne prodajamo, ampak podarjamo. Običajno sorodnika, prijatelja ali znanca in si oglejmo opravila, pa nikar ne obupajmo že po prvem pikju. Eden pomembnih dejavnikov je strah pred pikom, in ko ga premagamo, smo na pol poti. Če se spomnim svojih začetkov: pri točenju medu je tast ometal satje brez vsake zaščite, mene pa so pikale vseprek. Strokovnih knjig je kar nekaj in jih je po zmerni ceni mogoče kupiti na ČZS. Čim prej se vključimo v čebelarsko društvo, saj si bomo s tem zagotovili vso pomoč in ugodnosti pri nakupu sladkorja, izobraževanju ter vsem drugem. Na internetu delujejo tri debatne skupine:

a) skupina Čebelarji: <http://groups.yahoo.com/group/cebelarji>.

b) skupina Čebelar: <http://groups.yahoo.com/group/cebelar> in

c) forum ČZS: <http://www.cebelarska-zveza-slo.si>.

Na teh internetnih naslovih imamo možnost zastaviti kakršno koli vprašanje, nanj pa prejmemo odgovore več čebelarjev. Skratka, možnosti je veliko. Ob tej priložnosti vam bom vse, ki imajo dostop do interneta, naj se priključijo omenjenim debatnim skupinam.

Pomembno pa je tudi, da smo povezani z naravo, saj moramo s čebelami znati »čutiti«, se z njimi zbuhati, skratka, živeti z njimi. Čebele nam morajo biti v užitek, čebelarjenje pa sprostitelj, kajti vrnilo nam bodo toliko, koli-

kor bomo sami vložili truda v delo z njimi. Tisti, ki najprej računa in ima pred očmi le dobiček, je propadel, še predem je začel.

Veliko dilem je povezanih z vprašanjem, kakšen panj izbrati. Sam menim, da slabega panja ni, vse pa je odvisno od čebelarja, ki stoji za njim. Tudi **naš panj** po mojem še ni zrel za **sekiro**, vsekakor pa vsak sam odloča, kako bo čebelaril in s kakšnim panjem. Prevažanje čebel zahteva nekaj več prilagojenih stvari, torej moramo imeti jasno zastavljene cilje.

Pomembno je soglasje v družini, saj v nasprotnem ne bomo uspešni. Pri mlajših se morajo s tem strinjati starši, saj je eden ključnih problemov financiranje, pri starejših pa življenjske sopotnice/-ki, da v družini ne bo preprirov, ko bo treba sobotni ali nedeljski popoldanski piknik preživeti pri čebelah. Glede **postavitve čebelnjaka ali stojišča** se je treba dogovoriti s sosedi. Pri skrbeti si moramo tudi ustrezna dovoljenja, da nam ob morebitni prvi pritožbi ne bo treba vsega podirati in seliti.

Kaj lahko naredimo pri čebelah ta mesec?

Ta mesec so naši čebelnjaki navadno pokriti s snegom. Ker čebele mirujejo, jih moramo tudi mi pustiti pri miru.

Zdaj je skrajni čas za zapaženje družin, če tega še nismo storili. Sam imam zgornje prezračevalne lopute na vratih panjev odprte vso zimo zaradi odvajanja vlage. Ta mesec je tudi čas, da nabereimo mrtvice in jih oddamo pooblaščenemu območnemu veterinarju za pregled na nosebo in pršico. Dobro bi bilo, če bi mrtvice oddali vsi čebelarji, ne glede na to, ali bodo spričevalo potrebovali ali ne, saj bo veterinar tako dobil celostno sliko stanja na terenu. Veterinarji zbirajo tudi med za pregled na spore hude gnilobe, nam pa ne bi smelo biti težko oddati tistega četrt kg medu. Odstranjujemo sneg izpred čebelnjakov, da ob morebitnem izletnem dnevu, ki se lahko pojavi tudi že ta mesec, čebele ne bodo počivale na mrzlem snegu in pri tem otrpnile.

Z zdravstvenim varstvom čebel se ne bom ukvarjal, ker imamo za to usposobljene veterinarje. Mogoče samo opozorilo vsem, ki novembra ali decembra lani niso opravili zimskega zatiranja varoe, naj to ob ugodnem vremenu z enim od registriranih sredstev storijo ta mesec.

Izrezovanje satja in kuha voščin

Zdaj bo pravi čas, da se lotimo izrezovanja starega satja in kuhanja voščin. Izločimo vse, kar ne sodi več v panje, nepravilno zgrajeno ali kako drugače deformirano satje. Pregovor »**Pokaži mi satje in povedal ti bom, kakšen čebelar si**« je dandanes še kako pomemben. Iz starega satja ne moremo pričakovati medu vrhunske kvalitete. Staro satje je lahko tudi leglo raznovrstnih boleznih. Vse satje, ki ga nameravamo še ohraniti in uporabiti, moramo

Čebelnjak pozimi

pred uporabo razkužiti z očetno kislino. Kako opravimo to delo, nas bo poučil območni veterinar. Zdaj bo tudi čas, da si priskrbimo zadostno število satnic, bodisi z zamenjavo voska bodisi z nakupom. Sam uporabljam hladnovaljane satnice, ki jih izdeluje g. Rihar. Delo z njimi je preprostejše, so zelo odporne, tako da jih lahko pripravimo oziroma vtremo tudi pozimi. Izdelati ali kupiti si moramo tudi dovolj satnikov. Več o tem bom napisal v prihodnji številki.

Izobraževanje in trženje

Čebelarstva in zveze čebelarskih društev pozimi organizirajo najrazličnejša predavanja in seminarje. Udeležujmo se jih in izpopolnjujmo svoje znanje! Naložba v znanje je najboljša naložba. Vsakemu čebelarju bi priporočil vsaj knjigo **Od čebele do medu**, saj bo v njej tako začetnik kot izkušen čebelar našel marsikateri nasvet. Sam

sem se udeležil več predavanj in opazil, da številni predavatelji pripravljajo gradivo prav na podlagi te knjige. Trženje je dandanes eno izmed najtežavnejših opravil. Poskrbimo, da bodo naši izdelki lično pakirani in označeni. Tudi med, ki ga podarimo znancem in prijateljem mora biti opremljen z vsemi zakonsko predpisanimi napisi. Držimo se načel dobre čebelarjeve prakse, ki jih mora poznati in upoštevati vsak posameznik. Za vse, ki se še niso vključili v sistem KBZ, bo zdaj pravi čas tudi za to. Porabnikom ponudimo in pokažimo nekaj več. Potrudimo se, da bo naša blagovna znamka v polni meri zaživela, saj nas do vstopa v Evropsko unijo ločijo manj kot štirje meseci. Med nas bo dobesedno preplaval, in če ne bomo uveljavili naše blagovne znamke oz. prepričali porabnikov, zakaj naš med, bodo ti kupovali cenen uvožen med.

Vse bralce prosim, da vse morebitne predloge in pripombe pišete na: info@cebelarstvo-bedek.com ali pokličete po tel. 041 652 913.

Nekaj o mojem čebelarjenju in mojih začetkih pa najdete na: www.cebelarstvo-bedek.com

VABILO NA ZELO ZANIMIVO PREDAVANJE POKLICNEGA NEMŠKEGA ČEBELARJA

Vabimo vas na zelo zanimivo predavanje nemškega poklicnega čebelarja Wernerja Behrensa iz Nemčije (Baden Württemberg). Predavanje bo imelo naslov:

»Sodobno čebelarjenje in novejšje izkušnje nemških čebelarjev ter vpliv Gaucha na čebelarstvo v Nemčiji«.

Predavanje bo v **ponedeljek, 5. januarja 2004 ob 17. uri**, na Čebelarskem centru Slovenije, na Brdu pri Lukovici. Vstopnina na predavanje bo 500 SIT. Predavanje bo zelo zanimivo, zato ga ne sme zamuditi noben napreden čebelar.

čzs

Bolezni čebel

GEORGE KENTUEL
in H. SHIMDNUKI,
Entomološki raziskovalni
inštitut Beltsvil, ZDA

TOPLOTA KOT SREDSTVO ZA ZATIRANJE NOSEME IN POVEČEVANJE PROIZVODNJE ČEBELJIH PRIDELKOV

Škoda, ki jo povzroča nosema pri čebelah

Škoda, ki jo Nosema apis povzroča pri čebelah, je raznovrstna in dobro znana.

1. Nosema skrajšuje življenje čebel delavk in matice. Bernsaid in Level sta leta 1948 ugotovila, da je življenje čebel, ki so okužene z Nosemo apis, za 10 do 40 % krajše, Potejkinova pa je leta 1960 sporočila, da živijo zdrave čebele celo dvakrat in pol dlje kot čebele, ki so okužene z Nosemo apis. Level je leta 1960 odkril, da so čebele delavke v kletki, okužene z Nosemo apis, živele od 11 do 27 dni manj kot zdrave kontrolne čebele. In končno je Level leta 1965 sporočil, da so okužene matice živele 30 do 75 % manj kot zdrave matice.

2. Nosema zmanjšuje zaleganje matic. Okužene matice so manj sposobne za zaleganje. Meler je leta 1962 odkril, da je v okuženih družinah 12 % manj pokrite zalege.

3. Nosema povzroča preleganje matice. Preleganje matice je resen problem čebelarjev, posebej na severu ZDA in v Kanadi, kjer vsako leto iz paketnih čebel, ki jih pripeljejo s toplejših območij ZDA, oblikujejo nove čebelje družine. Ti čebelarji redno kupujejo nove matice in s tem vplivajo na razvoj čebeljih družin. Farrar je leta 1947 sporočil, da 88 % izgub matic pripisuje nosemi. Leta 1962 je Furgala svoje matice okužil z različno količino spor Noseme apis; propadlo jih je od 50 do 100 %. Omenjeni raziskovalci so zaradi tega imeli nosemo za poglaviti vzrok izgube matic.

4. Nosema zmanjšuje pridelavo medu. Za proizvajalca medu je povsem razumljivo, da je njegov poglaviti cilj po paši poln panj medu. Številni raziskovalci so opozorili na to, da je eden od najpomembnejših dejavnikov pri pridelavi medu tudi nosema. Farrar je leta 1947 ugotovil, da je bil donos zdravih čebeljih družin za 25 kg na panj večji kot v čebeljih družinah, ki so bile močno okužene z nosemo. Če je poleg noseme čebeljo družino doletela še izguba matice, je bila izguba povprečno kar 50 kg medu na čebeljo družino. Kirjakova je leta 1949 ugotovila, da so čebelje družine, okužene z nosemo, prinesle 24,7 % manj medu, evropska

raziskovalca Haederi in Kunder pa sta leta 1951 ugotovila, da so zdrave čebele prinesle 28 % več medu kot čebele, ki so bile okužene z Nosemo apis. Meler je leta 1962 uporabil paketne čebele in ugotovil, da se je skupna teža zdravih čebel povprečno povečala za 45 % v primerjavi s čebelami, okuženimi z Nosemo apis.

5. Nosema povečuje zimske izgube in zmanjšuje izrabo paš. Larive in Farrar sta leta 1942 ugotovila, da nosema povzroča zimske izgube čebel, Haseinain pa, da zmanjšuje tudi sposobnost izrabe paš.

Razširjenost bolezni

Številne raziskave, ki so jih pozneje opravili priznani strokovnjaki, so pokazale, da je nosema zelo razširjena in da čebelarjem povzroča veliko škodo.

Vait, eden prvih ameriških raziskovalcev na tem področju, je leta 1914 ugotovil, da so vse čebelje družine v njegovem čebelnjaku v Merilandu okužene z nosemo. Poleg tega je zbral primerke čebel iz 27 držav in ugotovil, da je tretjina vseh zbranih vzorcev okuženih z Nosemo apis. Bolezni ni našel le pri čebelah, ki jih je dobil iz ameriške zvezne države Teksas. Podobno je leta 1962 ugotovil tudi Furgala. Po njegovih raziskavah je nosema veliko manj razširjena na jugozahodnih kot na jugovzhodnih območjih ZDA. Razlog za to naj bi bilo dolgotrajnejše izletavanje čebel v jugozahodnih pokrajinah kot v jugovzhodnih, to pa čebelam omogoča boljše čiščenje v naravi.

Prenašanje bolezni

Po 15 letih poskusov in preučevanja prenosa čebelje bolezni Noseme apis je Beli leta 1953, 1954, 1955 in 1959 objavil svoje ugotovitve, ki so tudi na podlagi drugih kazalcev najverjetneje točne. Ugotovil je, da je izvor okužbe satje, zamazano s čebeljimi iztrebki. Prenos okužbe na zdrave čebele preneha, ko se pojavi paša, ko čebele normalno izletavajo in se iztrebljajo v naravi. Ugotovil je, da bolezen zatremo, če čebele ob pojavu paš, ko te normalno komunicirajo z okolico, preselimo na sterilizirano satje oz. satnice. Najpomembnejša njegova ugotovitev je, da s fumagilinom ni mogoče povsem zatreti noseme, če v panju ostane okuženo satje, in da

je preselitev čebel na čisto satje uspešnejši način zatiranja noseme kot uporaba fumagilina.

Rezultati vseh naših raziskav potrjujejo **Belijeve** ugotovitve. Torej, če imamo prav, se nosema prenaša z onesnaženim satjem in s čebelarstvo opremo. Noben antibiotik ne more preprečiti bolezni, dokler je na satju spora *Nosema apis*. Antibiotik obvladuje bolezen v čebeli, nikakršnega vpliva pa nima na spore, ki so na opremi. Čebelnjaka ne moremo očistiti noseme, dokler z okuženo opremo omogočamo vnovično okužbo čebel.

Rezultati naših raziskav iz leta 1968

Kartuel in **Lehner** sta ugotovila, da spore *Noseme apis* na čebelarstvo opremi uničimo, če okuženo opremo za 24 ur izpostavimo temperaturi 49 °C. Odločili smo se, da bomo njegovo ugotovitev preizkusili, vendar se je pri izvedbi pojavil problem naletanja čebel. Ob ponoviti poskusa smo čebelje družine izolirali, potem pa smo ga še razširili in ugotavljali razliko med donosom zdravih čebeljih družin in čebeljih družin, okuženih z nosemo.

Pri vnovičnem poskusu smo 150 čistih satov in 350 satnikov s satnicami popršili s sporami *Noseme apis*, in to na enak način, kot je bil opisan že lani. Tedaj smo polovico panjev in druge čebelarstvo opreme, potrebne za 25 čebeljih družin, za 24 ur izpostavili temperaturi 45 °C. To razkuženo opremo smo uporabili na stojšču, ki je bilo 2,5 km oddaljeno od podobnih čebeljih družin, pri katerih smo uporabljali nerazkuženo opremo.

Za oblikovanje družin smo uporabili 1,5 kg zdravih čebel za vsakega narejenca v 50 pripravljenih panjih. Uporabili smo matice iz zdravih čebeljih družin, ki smo jih prej dvakrat testirali na *Nosema apis*. Vsakemu narejencu smo dodali približno 4 litre sladkornega sirupa. Potem smo vsak teden preverjali vse narejence, ali se niso okužili z *Nosema apis*, ter sočasno tehtali vsak testni panj posebej.

Po dveh tednih se je v vseh čebeljih družinah v nerazkuženih panjih pokazalo, da so okužene z nosemo. Okužba je dosegla vrhunec dva tedna pozneje, potem pa je poenjala. Že konec junija v odvzetih vzorcih čebel nismo več našli spor *Noseme apis*. Poenjanje okužbe, kot se je pokazalo pri tem poskusu, je tipična za pokrajino Meriland.

Zdrave čebelje družine so hitro prehiteli družine, ki so bile okužene z nosemo. Donos je dosegel vrhunec v sredini avgusta, ko je bila teža zdravih čebeljih družin skupaj s panji za 43 % večja od teže okuženih čebeljih družin. Razlika je bila podobna tisti, ki so jo ugotovili drugi raziskovalci; tako je npr. **Meler** leta 1962 ugotovil razliko 45 %.

Diskusija

Naše ugotovitve kažejo:

1. da so zdrave čebele produktivnejše od čebel, okuženih z nosemo,
 2. da zdrave matice ne prelegajo in
 3. da obstaja velika verjetnost, da ostanejo čebele, pri katerih uporabljamo razkuženo opremo, zdrave.
- Verjamemo, da zdrave čebele zagotavljajo čebelarju večji dohodek.

Po **Farrarjevih** navedbah iz leta 1947 lahko zdrava čebelja družina prinese 50 kg medu več kot čebelja družina, okužena z nosemo in s preležano matico. Za čebelarja, ki čebelari s 100 ali 2.000 panji je razlika zelo pomembna, tudi če je za polovico manjša.

Izgube zaradi noseme so zelo pomembne tudi na nacionalni ravni, saj je skupen dohodek čebelarstva znatno manjši. Po statističnih podatkih kmetijskega ministrstva je bilo v ZDA leta 1967 4.771.000 čebeljih družin, ki so povprečno proizvedle 21 kg medu na panj. Kilo-gram medu je tedaj stal 27 centov. Po **Dejovi** oceni iz leta 1967 je bilo na nacionalni ravni z nosemo okuženih 42 % čebeljih družin, torej glede na skupno število čebeljih družin v ZDA več kot dva milijona čebeljih družin. Če vzamemo, da zdrava čebelja družina proizvede samo 20 % več medu in to pomnožimo z 21 kg, kolikor je registriran donos na čebeljo družino, dobimo približno 4 kg na čebeljo družino. Če bi nosemo zatrl v vseh dveh milijonih čebeljih družin, bi v ZDA z enakim številom čebeljih družin pridelali več kot osem tisoč ton medu več. Po našem prepričanju pa je resnična razlika še veliko večja.

Razlika v donosu obolelih in zdravih čebeljih družin je tako velika, da skušajo kupci čebel s severa ZDA poskati ponudbo zdravih čebel. Če jih bodo našli, jim ne bo težko s segrevanjem ali na drug način razkužiti panje in drugo opremo, prav tako pa jim za zdrave čebele ne bo težko plačati občutno več. Čebelarji, ki vzrejajo paketne čebele za trg, kljub višji ceni ne bodo imeli težav s prodajo.

Kako je mogoče vzrediti čiste čebele? Vemo, da je okužba z *Nosema apis* ob koncu čebelarstvo sezone najmanjša. Če tedaj čebelar vse čebele preseli v razkužene panje in razkuži tudi vso preostalo opremo, poleg tega pa poskrbi, da se okužba ne ponovi z naletom okuženih čebel, lahko zatre bolezen. Za doseg tega cilja pa mora voditi natančno evidenco, da z okuženo čebelarstvo opremo ne uniči svojih lastnih prizadevanj.

Problemi so obvladljivi. Živinorejci in drugi proizvajalci hrane so take primere že imeli in so jih tudi rešili. Problemi, ki zdaj pestijo čebelarje, so podobni tistim, ki so jih imeli mlekarji pred nekaj desetletji, ko so se

patogene klice prek kozjega in kravjega mleka prenašale na ljudi. Problem mlekarnarjev in problem čebelarjev lahko primerjamo, če v isti položaj postavimo majhne otroka kot porabnika mleka in zdravo, komaj rojeno čebelo kot porabnika medu.

Prav tako je treba v isti položaj postaviti pridelek mlekarnarja – kravje mleko in pridelek čebelarja – satje in med. Mlekarska industrija je ta problem odpravila predvsem s pasterizacijo in z nekaterimi sanitarnimi ukrepi, ki so ustavili prenos patogenih klic s krave na človeka, pa tudi z zatiranjem patogenih klic pri kravah. Zdaj je mlekarska proizvodnja sposobna oskrbovati trg z neoporečnim mlekom, čeprav je proces proizvodnje neoporečnega mleka bil in je še vedno dražji.

Problem noseme je povsem jasen, jasno pa je tudi to, kako ga je treba odpraviti. Tako je treba onemogočiti prenos spore na satje, med in na novo izlegle čebele. Najuspešneje to dosežemo z dezinfekcijo panjev in druge čebelarске opreme. Zavedati se moramo, da tega ne moremo doseči s kratkotrajnim zdravljenjem čebel z antibiotiki, ker antibiotiki delujejo samo na aktivnega povzročitelja noseme, ne uničujejo pa spor istega povzročitelja, ki so na satju in drugi čebelarški opremi.

Iz angleščine v srbski jezik prevedel

Tibomir R. Jertić,

iz srbskega jezika v slovenščino pa ob pomoči

Staneta Sajeveca Franc Prezelj

OBVESTILO ČEBELARJEM

Čebelarška zveza Slovenije poziva vse čebelarje, ki so v letu 2003 zatirali varoo v skladu z DOKTRINO, ki uvaja sonaravno zatiranje varoe z uporabo mravljinčne in oksalne kisline, da do konca januarja pošljejo na naš naslov izpolnjen vprašalnik, ki ga prilagam. Vaše izkušnje bodo omogočile razpravo na to temo na seminarju v Celju marca 2004, na ta način pa bomo odgovorili na marsikatero vprašanje čebelarjev, ki so ta postopek že sami preizkusili, hkrati pa ponudili praktične napotke in spodbudo vsem tistim, ki se doslej še niso odločili za sonaravno obvladovanje varoze, ne glede na to, da samo ta zagotavlja tudi neoporečne čebelje pridelek.

VPRAŠALNIK – O SONARAVNEM ZATIRANJU VAROE V LETU 2003

ČEBELAR: _____

ZATIRAL VAROO Z MRAVLJINČNO KISLINO

ŠTEVILO AŽ-PANJEV: _____ ŠTEVILO LR-PANJEV: _____

VRSTA UPORABLJENEGA HLAPILNIKA: _____

POVPREČNO IZHLEPELO KISLINE NA DAN: _____

DATUM IN ČAS TRAJANJA ZATIRANJA

PRVIČ: _____ DRUGIČ: _____

IZKUŠNJE: _____

REZULTATI: _____

ZATIRAL VAROO Z OKSALNO KISLINO

ŠTEVILO AŽ-PANJEV: _____ ŠTEVILO LR-PANJEV: _____

UPORABIJENA METODA: PRŠENJE KAPANJE IZPAREVANJE

IZKUŠNJE: _____

REZULTATI: _____

Ob koncu zime ali po čistilnem izletu pošiljajo čebelarji v naš laboratorij vzorce mrtvic, da bi z analizo ugotovili morebitne vzroke njihovega odmrtja.

Spomladi leta 1964 smo na štirih stojiščih opazili, da je na čistilni izlet izletelo le majhno število čebel, iz nekaterih panjev pa sploh niso več izletavale, torej so odmrle. Na podlagi izleta čebel smo presodili stanje čebeljih družin, pa se je hitro slabšalo.

V nekem čebelarstvu so panje, v katerih so prezimovale čebele, zračili z ventilatorji. Nekatere čebelje družine so zaradi okužbe z nosemo kljub temu odmrle.

Vzrok odmrtja čebeljih družin so potrdile tudi laboratorijske analize. V vseh preiskanih vzorcih so našli povzročitelje Noseme apis. V drugih čebelarstvih so našli približno 30 % obolelih čebeljih družin. Domnevamo, da so bila ta čebelarstva z nosemo okužena že najmanj štiri leta.

V našem laboratoriju pa se ne ukvarjamo samo z raziskavami noseme. Pojav te bolezni smo nekajkrat zasledili skupaj z drugimi čebeljimi boleznimi (infekcijska paraliza). Pri vseh preiskanih vzorcih smo našli spore Noseme apis, zato sklepam, da je vzrok propada prav Nosema apis (za analizo uporabimo 25–30 čebel). Sočasno izvajamo bakteriološke in kemične analize medu na hudo gnilobo.

Po posvetovanju z veterinarjem A. K. Boikom smo čebele zdravili s pelinovo tinkturo. Pripravili smo jo tako, da smo dele mladih rastlin pelina na drobno sesekljali in z njimi do polovice napolnili steklenico. Vanjo smo do vrha nalili močan alkohol ali žganje s 40 % alkohola. Čez tri dni smo tinkturo vmešali v ohlajen sladkorni sirup.

Nosemavim in z nosemo okuženim čebeljim družinam smo dodali pol litra sladkornega sirupa, v katerega smo vmešali jedilno žlico pelinove tinkture. Tako krmljenje smo ponovili 3-krat do 4-krat v presledku 5–7 dni.

Tretji dan po prvem vnosu so čebele postale živahnije, na bradi pa ni bilo plazečih se čebel. Po dveh tednih so znaki bolezni povsem izginili in čebele so se dobro razvijale.

Čez mesec dni smo učinkovitost postopka preverili z analizo mrtvic iz zdravljenih čebeljih družin. V preiskanih

vzorcih nismo našli povzročitelja Noseme apis (preizkus smo izvedli z mrtvicami iz 25 panjev). V naslednjih letih na teh stojiščih ni bilo pojava Noseme apis.

Pelinovo tinkturo smo zato začeli leta 1965 in 1966 množično uporabljati za zdravljenje noseme. Na 13 stojiščih, na katerih se je po naših predvidevanjih donos zmanjšal zaradi noseme, smo čebeljim družinam med krmljenjem avgusta in septembra v sladkorni sirup dodali tudi pelinovo tinkturo, in sicer tako, da so jo čebele predelale za zimsko zalogo. Tako preventivno zdravljenje je dalo dobre rezultate. Na teh stojiščih spomladi ni bilo znakov noseme.

Sočasno z zdravljenjem in preventivnim zdravljenjem s pelinovo tinkturo smo zamenjali onesnaženo satje in razkužili čebelnjake oz. opremo. Tako smo panje očistili sledov noseme in jih razkužili s plinskim gorilnikom. Neonesnaženo satje smo razkužili s paro očetne kisline, razkužili pa smo tudi orodje. Čebele smo v razkužene panje preselili po dvakratnem zdravljenju s pelinovo tinkturo.

Naša predvidevanja in poskusi so pokazali, da so za izbruh noseme odgovorni čebelarji sami, ker pri oskrbi čebel premalo skrbijo za higieno, ker premalo dosledno razkužujejo panje in drugo orodje. Na splošno mora čebelar upoštevati vsa pravila preventive, poleg tega pa naj bi znal tudi oceniti zdravstveno stanje čebel – zdravje in bolezen. Po vsakem pregledu mora uporabljeno orodje razkužiti.

Ob upoštevanju vseh varnostnih ukrepov je mogoče preprečiti okužbo in zagotoviti vse potrebno za nemoten razvoj čebel.

Vir: N. G. STECENKO (PČELOVODSTVO, 3/68, str. 35), predstojnik serološkega laboratorija v okviru Veterinarskega laboratorija Vilenske oblasti

Pripis uredništva:

Zaradi aktualnosti vsebine smo objavili članka, ki obravnava preprečevanje in zdravljenje noseme, čeprav je nastanek časovno obeh že nekoliko odmaknjen.

Séverine SUCHAIL, Luc-P. BELZINCES
in Bernard-E. VAISSIERE

Članek povzet po francoski reviji ABEILLES
& FLEURS, št. 643, oktober 2003

KONČNO PRIZNANA TOKSIČNOST PESTICIDA GAUCHO®!

Strokovnjaki znanstvenega in tehničnega odbora, ki ga je ustanovilo francosko ministrstvo za kmetijstvo, so 18. septembra 2003 potrdili rezultate obširne raziskave o škodljivosti pesticida Gaucho® za čebele (aktivna snov imidakloprid – Bayer). Tako je tudi uradno priznana velika ško-

dljivost Gaucha® (oz. aktivne snovi imidakloprid) in drugih sredstev z isto aktivno snovjo za čebele. Problem odmiranja čebel v Franciji zaradi Gaucha® je nastal že pred sedmimi leti; že pred tem je bilo opravljenih več raziskav, ki pa jih pristojni državni organi niso dovolj upoštevali.

Sklep končnega poročila

V izčrpnih raziskavi so zbrali vse podatke o toksičnosti za čebele in podatke o vedenjskih motnjah, ki jih v različnih razvojnih stopenj čebele povzročata imidakloprid. Upoštevali so tako podatke s terena, ki so jih temu odboru posredovali čebelarji, kot tudi podatke, ki mu jih je posredoval proizvajalec imidakloprida za obdelavo semen.

Poročili o škodljivosti Gaucha®, uporabljenega pri sončnicah in koruzi, sta podobni.

Glede na okoliščine ocenjevanja ogroženosti čebel in glede na dejavnike, ki so jih izbrali za ocenjevanje nevarnosti, je poročilo omenjenega odbora skrb zbujajoče. Ocena nevarnosti za čebele se ujema tudi z ugotovitvami na terenu, zlasti glede umiranja čebel delavk, njihovega izginitja, vedenjskih motenj in umrljivosti med prezimovanjem, o čemer (zlasti pa o umrljivosti) poročajo številni čebelarji z območij, na katerih gojijo monokulture (koruza, sončnice).

Obdelava sončničnih semen z Gauchem® zelo ogroža čebele različne starosti, izjema so le tiste čebele delavke, ki nabirajo cvetni prah.

Poročilo znanstvenega in tehničnega odbora je enako skrb zbujajoče za sončnična semena kot za semena koruze, ki so bila obdelana (namočena) z Gauchem®. Tako opozarja predvsem na nevarnost uporabe cvetnega prahu pri čebelah dojljah, saj to povzroči njihovo večjo umrljivost. To bi bil lahko eden od razlogov za zmanjšanje števila čebel v čebeljih družinah. V Franciji namreč še vedno poročajo o tem pojavu, čeprav je uporaba imidakloprida za sončnice v tej državi prepovedana.

Glede na to, da na zmanjševanje števila čebel v čebeljih družinah lahko vplivajo tudi drugi dejavniki, bo treba raziskati pogostost, mehanizme in vzroke teh simptomov.

Visoka toksičnost imidakloprida in njegovih metabolitov (razgradnih produktov) za domačo čebelo »Apis mellifera«

Kljub temu da je na poljedelskih kulturah treba uničevati škodljive insekte, pa je treba pri tem upoštevati, da je uporaba fitofarmaceutskih sredstev v poljedelstvu povezana s tveganjem, saj ta sredstva lahko povzročijo stranske učinke, kot je npr. toksičnost za organizme, ki jim niso namenjena, npr. za koristne žuželke. Med koristnimi žužkami so zaradi prenašanja cvetnega prahu s cveta na cvet prav čebele odločilen člen v spolnem razmnoževanju rastlin. Tako prispevajo k ohranjanju več kot 80 odstotkov rastlinskih vrst. Zaradi opravevanja, ki omogoča kakovostnejši in obilnejši pridelek sadja in žit (Vaissiere, 2002), je s poljedelsko-gospodarskega vidi-

ka pomembna zlasti domača čebela. Žal pa je prav čebela pogosto v nevarnosti, da postane žrtev insekticidov, ki ji niso namenjeni.

Za imidakloprid, aktivno substanco sredstva Gaucho®, že od leta 1994 sumijo, da je zelo strupen za čebele. Ta insekticid, ki ga uporabljajo za obdelavo semen sončnice, je prvi predstavnik družine neonikotinoidov. To je sistematični insekticid, to pa pomeni, da ga lahko vsrkajo korenine, iz njih pa se z rastlinskim sokom prenaša na celotno rastlino. Tako je rastlina zavarovana pred škodljivci, ki uničujejo korenine, ter pred škodljivci, ki uničujejo njene nadzemne dele, kot so npr. listne uši.

Poleg tega je zaradi dolgotrajnejšega obstoja v zemlji (razpolovna doba je 120 dni) imidakloprid učinkovit v celotnem obdobju, ko je rastlina še občutljiva, tj. od klitja do cvetenja. Ta substanca povzroča hiperekscitacijo živčnega sistema, tako da žuželka odmre zaradi mišičnih krčev in propada živčevja.

V rastlini se imidakloprid hitro presnovi oz. razgradi v šest osrednjih metabolitov (produktov razgradnje): v 5-hidroksi-imidakloprid (5-OH), 4,5-dihidroksi-imidakloprid (4,5-OH), olefin, 6-kloronikotinsko kislino (6-KNK) ter v derivata guadinin in ureo.

V okviru obširnih raziskav, ki potekajo že od leta 1998 in na podlagi katerih naj bi ugotovili, ali je vzrok propadanja čebel obdelava semen z Gauchem®, so izvedli tudi toksikološke raziskave pri domači čebeli *Apis mellifera*. Preučevali so visoko toksičnost, definirano z absorpcijem enkratne toksične doze po zaužitju ali kontaktu (Suchil idr.). Imidakloprid so res ugotovili v nektarju in cvetnem prahu cvetov sončnic, ki so zrastle iz semen, obdelanih z Gauchem®, in to v koncentraciji nekaj µg/kg (Bonmatin idr., 2003). Čebele se torej lahko zastrupijo z matičnim proizvodom (imidaklopridom), lahko pa tudi z metaboliti, ki nastanejo po njegovi razgraditvi. Sicer pa je ta insekticid mogoče tudi prašiti po rastlinah še po cvetenju (trgovska znamka proizvoda je Confidor®). Tako lahko čebele med pašo z gibanjem po listih, ki so bili poprašeni, pridejo v stik z imidaklopridom in/ali njegovimi metaboliti.

Da bi ugotovili način okužbe z imidaklopridom, so izvedli poskus peroralne intoksikacije in intoksikacije s kontaktom. Za ta poskus je bila določena letalna doza 50 (LD50), tj. doza toksične substance, ki povzroči smrt 50 odstotkov čebel. LD50 torej ponazarja resnično toksičnost določene aktivne substance.

Kriterij LD50 sicer še zdaleč ne pokaže številnih subletalnih učinkov (takšnih, ki ne povzročijo smrti) nekega insekticida, omogoča pa določitev praga subletalnosti. Pri čebeli toksikološka raziskava aktivne substance

v subletalnih dozah omogoča vrednotenje toksičnosti ter učinke na vedenje, fiziologijo in biokemijo insektov. V najbolj normalnih razmerah so podatki o toksičnosti podlaga, potrebna za ocenjevanje toksičnosti neke aktivne substance in za razumevanje nekaterih vidikov delovanja toksične snovi v organizmu.

Potek poskusa

Na večer pred poskusom moramo izbrane čebele nekoliko omamiti z ogljikovim dioksidom, potem pa jih razporedimo v posebne majhne kletke, in sicer po 20 čebel v eno kletko. Pri vsaki vrsti postopka obravnavamo po tri kletke.

Poskuse ponovimo trikrat, s tem da vsakič dodamo nove čebele in novo raztopino testnega proizvoda. Pred začetkom poskusa so čebele dve uri brez hrane in v temi pri temperaturi 25 ± 2 °C. Potem čebele, namenjene za kontrolne postopke, nahranimo z 200 μ L (to je 10 μ L na čebelo) raztopine saharoze, čebelam za primerjalne postopke dodamo raztopino saharoze, ki ji je dodan dimetilsulfoksid (DMSO; topilo za imidaklopid), čebelam za poskusne postopke pa raztopino saharoze s povečanimi dozami aktivnih substanc (imidakloprida ali metabolitov), raztopljenih v DMSO. S kontrolnimi postopki ugotavljamo naravno umrljivost in preverjamo kakovost čebel, uporabljenih za poskus. Primerjalni postopki omogočajo oceno toksičnosti raztopine, uporabljene za pripravo raztopine, ki vsebuje imidaklopid ali njegove metabolite. Med celotnim potekom poskusa so čebele v temi, v zaprtem prostoru s stalno temperaturo 25 ± 2 °C in približno 60-odstotno relativno vlago zraka. Ko čebele použijejo raztopino, jim dodamo 50-odstotno raztopino saharoze (teža/prostornina).

Visoka toksičnost imidakloprida

Visoka toksičnost oralno zaužitega imidakloprida za čebele se kaže na več načinov:

Hiter pojav simptomov nevrotoksičnosti

Približno 20 minut po intoksikaciji postanejo čebele najprej hiperaktivne (neusklajeno gibanje in tresenje), potem pa apatične. Vsi ti simptomi so po 48 urah reverzibilni.

Zapoznel pojav umiranja

Prvi primeri smrti se pojavijo šele štiri ure po intoksikaciji, pri nevrotoksičnih insekticidih, kot so organofosfati, karbamati in piretrinoidi, pa smrt lahko nastopi že v pol ure ali pa šele po petih urah.

Poseben potek umrljivosti 24 ur po zaužitju imidakloprida

Na splošno obstaja povezava med dozo in umrljivostjo, saj se umrljivost poveča, če je doza uporabljene aktivne snovi večja. Pri intoksikaciji z imidaklopidom pa je potek umrljivosti drugačen. Umrljivost čebel se najprej hitro povečuje, saj jih pri dozah, manjših od 150 μ g imidakloprida na kg čebel, odmrje kar 90 odstotkov, potem pa se zmanjšuje in se pri dozah do približno 2000 μ g imidakloprida na kg čebel ustali pri 60-odstotni umrljivosti. Pri še večjih dozah se umrljivost poveča na 100 odstotkov. Nasprotno pa se 48 ur po zaužitju imidakloprida umrljivost čebel hkrati z dozo stalno povečuje.

Nasprotje med hitrim pojavom simptomov nevrotoksičnosti ter zapoznelim pojavom prvih smrti in posebnim potekom umrljivosti kaže na to, da je dolgotrajno delovanje imidakloprida posledica vključenosti metabolitov. Tako bi bil lahko takojšen pojav simptomov nevrotoksičnosti posledica delovanja imidakloprida, umiranje čebel pa bi lahko povzročil 5-hidroksi-imidaklopid in/ali olefin.

Ta dva toksična metabolita bi lahko delovala sama ali vzajemno z ostankom imidakloprida. Pri preučevanju presnove imidakloprida pri čebeli so v zvezi z njegovo toksičnostjo ugotovili vpletenost 5-hidroksi-imidakloprida in zlasti olefina, čeprav po količini nista poglavitni snovi, saj obsegata le 10 odstotkov izvorne spojine (Suehail idr., 2003).

Povečana visoka toksičnost

V 48 urah:

- oralna LD50 = 60 μ g/kg čebel (živa teža),
- LD50 s kontaktom = 200 μ g/kg čebel (živa teža).

Za domačo čebelo je oralno zaužit imidaklopid bolj toksičen kot imidaklopid, s katerim pridejo čebele v stik, to pa je drugače kot pri večini insektov. Drugi insekticidi, npr. piretrinoidi, kot je deltametrin, ali organofosfati, so pri čebeli bolj toksični po kontaktu kot po zaužitju (Smart in Stevenson, 1982; Misha in Verma, 1982).

Različna občutljivost pri različnih družinah

Raziskava toksičnosti imidakloprida je pokazala velike razlike glede občutljivosti med različnimi čebeljimi družinami.

Rezultati na podlagi vrednosti LD50, zaužitega oralno, se gibljejo od 50 do 500 μ g/kg čebel. Razlike v občutljivosti čebel na imidaklopid ni mogoče pripisati napakam med izvajanjem poskusa, kajti vsi poskusi so bi-

li opravljeni po standardnem postopku, tj. po metodi 95 odbora za biološke poskuse.

Razlog za to razliko bi lahko bila različna sposobnost za detoksikacijo imidakloprida pri različnih čebeljih družinah.

Znano je, da skuša organizem v večini primerov, ko se v njem pojavi ksenobiotik (organizmu tuja substanca), tega izločiti tako, da spremeni njegovo molekularno strukturo oziroma jo zato, da se lažje izloča, naredi bolj topno. Ta sprememba na splošno povzroči nastanek manj toksičnih metabolitov, vendar v nekaterih primerih lahko nastanejo tudi toksični metaboliti, ki so celo bolj toksični od matičnega proizvoda, kot to velja za 5-hidroksi-imidakloprid in olefin.

Tako lahko način razgrajevanja med presnovo imidakloprida občutno vpliva na njegovo toksičnost in je tudi vzrok za to, da se občutljivost na imidakloprid razlikuje od čebelje družine do čebelje družine.

Ne glede na čebelje družine, ki so bile vključene v poskus, pa je toksičnost imidakloprida izjemno velika.

Rezultati poskusov potrjujejo nevarnost tega insekticida za čebele. Da bi zmanjšali nevarnost intoksikacije čebel, ga je prepovedano uporabljati med cvetenjem.

Zapoznela umrljivost zaradi visokih doz imidakloprida

Umrljivost čebel, ki jo povzroča 2000 µg imidakloprida na kg čebel, je manjša od umrljivosti, ki jo povzroči 100–500 µg imidakloprida na kg čebel v 30 urah po intoksikaciji.

Visoka toksičnost metabolitov imidakloprida

Dobljene vrednosti LD50 so prikazane v spodnji tabeli. Po intoksikaciji z veliko dozo sta toksična samo dva metabolita: 5-hidroksi-imidakloprid (5-OH) in olefin. 5-hidroksi-imidakloprid je manj toksičen kot imidakloprid, toksičnost olefina pa je primerljiva s toksičnostjo matičnega proizvoda, to je imidakloprida. Drugi metaboliti so toksični (škodljivi) šele pri 10.000 µg/kg čebel.

LD50 v 48 h (µg/kg čebel; povprečje ± standardna napaka)

imidakloprid	5-OH	olefin	4,5-OH	guanidin	6-KNK	urea
570 ± 280	2580 ± 190	289 ± 190	> 10 000	> 10 000	> 10 000	> 10 000

Sklep

Za veliko toksičnost imidakloprida je odločilna velika škodljivost njegovih metabolitov za čebele. Postavlja se vprašanje, kateri metaboliti so najnevarnejši. 5-hidroksi-imidakloprid in olefin nista poglavitna metabolita, kljub temu pa kaže, da sta zelo pomembna za toksičnost imidakloprida. Glede na rezultate toksikoloških

raziskav, ki jih izvajajo zato, da bi ugotovili nevarnost pesticidov za čebele, je treba torej upoštevati pomembnost in toksičnost metabolitov, poleg tega pa je odločilnega pomena tudi to, da izpopolnimo naše poznavanje žuželk, ki oprasha rastle, tako udomačenih vrst kot tudi tistih, ki živijo v naravi in o katerih je bilo opravljenih le malo raziskav.

VODSTVOM ČEBELARSKIH DRUŠTEV – POPIS ODMRLIH ČEBELJIH DRUŽIN

V zadnjem času, predvsem konec oktobra in v začetku novembra, so nekateri čebelarji in čebelarska društva poročali o večjem odmiranju čebeljih družin na nekaterih območjih Slovenije.

Ker zaradi pogovorov s pristojnimi državnimi organi nujno potrebujemo točne podatke o obsežnosti odmiranja čebeljih družin, prosimo društva, da nam najpozneje **do 8. januarja 2004** pisno sporočijo: **število** odmrlih čebeljih družin v tem obdobju, **vzrok ali sum** odmrta (če je znan), **naslove** čebelnjakov oz. čebelarjev, pri katerih se je to zgodilo, in njihove **telefonske številke**. Te podatke lahko zberejo blagajniki ob pobiranju članarine za leto 2004.

ČZS

V SLOVENIJI REGISTRIRANA SREDSTVA Z AKTIVNO SNOVJO IMIDAKLOPRID

Z oddelka za varstvo rastlin na Biotehniški fakulteti v Ljubljani so nam posredovali tole informacijo o registriranih sredstvih z aktivno snovjo imidakloprid v Sloveniji.

»V Sloveniji je registriranih pet fitofarmaceutskih pripravkov, katerih aktivna snov je imidakloprid. To so: Gaucho FS 350, Gaucho WS 70, Confidor SL 200, Montur FS 190 in Prestige FS 290. Vsi pripravki, z izjemo sredstva Confidor, so namenjeni za obdelavo semen koruze in sladkorne pese ter gomoljev krompirja. Omenjeni pripravki imajo dolgotrajno delovanje, tako da bi teoretično obstajala možnost njihovega delovanja na čebele v poznejših razvojnih stadijih rastlin. Večja verjetnost neposrednega delovanja na čebele obstaja pri pripravku Confidor, ki je registriran za zatiranje škodljivih hroščev, enakokrilec (listnih uši, ščitkarjev ...) in nekaterih metuljev. Več informacij o omenjenih pripravkih kot tudi o fitofarmaceutskih sredstvih na splošno lahko najdete na spletni strani <http://www.bf.uni-lj.si/ag/fito/>.«

Po podatkih, ki jih je dobilo uredništvo, je skoraj vse zgoraj naštetih pripravke mogoče kupiti pri vseh naših trgovskih podjetjih, ki se ukvarjajo s prodajo sredstev za varstvo rastlin.

Uredništvo

Dejavnost strokovnih komisij Zveze

DR. JANEZ GRAD

ČMRLJAK PRI ČCS JE ZAŽIVEL Kongresno leto – APIMONDIA 2003

Temeljno usmeritev delovanja Sekcije ljubiteljev in rejcev čmrljev (v nadaljevanju je poimenovana kot Sekcija) v letu 2003 so narekemale naše želje, da bi udeležencem svetovnega čebelarkega kongresa APIMONDIA 2003 ter domačim ljubiteljem žive narave in njenih opraševalcev – čmrljev in čebel predstavili čmrljarjenje na Slovenskem. Delo Sekcije je bilo tako usmerjeno predvsem v dograditev čmrljaka ter naselitev čmrljev in čebel samotark v njem, predstavitev našega dela na kongresu in v promocijo čmrljarstva v slovenski javnosti.

Čmrljak, ki smo ga postavili leta 2002, smo lani dogradili in opremili z vsem potrebnim, da smo v njem lahko naselili čmrlji in čebele samotarke, v poduk obiskovalcem pa tudi s posterji s kratkimi opisi teh žuželk. Vgradili smo lesene okvirje z luknjicami za naselitev čebel samotark (Matija Čemažar, zastekli mrežna okna in izdelali deset panjičkov (Jože Tršar, ki mu Sekcija še vedno ostaja velik dolžnik za opravljeno delo), jihobarvali z lepimi motivi (Nežka Čad), izdelali in vgradili posterje o čmrljih in čebelah samotarkah (Marjan De-

belak, dr. Andrej Gogala, dr. Janez Grad, Jože Tršar) ter naselili šest matic čmrljev (Bombus): 1 B. lapidarius – kameni čmrlji, 1 B. pascuorum – rjavčki in 4 B. humilis – črnčki/sivčki. Rjavčka sem ujel, ko je ob čmrljaku iskal gnezdo, preostale pa sem prinesel iz Petelinj, kjer se zaradi velikega števila s prezimovališča vrnjenih matic in pomanjkanja panjičkov niso mogle naseliti. V petih družinah so se izlegle delavke, ena (črna) matica pa je že prej preminila na paši. Tri družine – družina kamenih čmrljev in dve družini črnčkov/sivčkov so postale zelo močne (v eni družini so bile samo črne delavke, v drugi pa črne in sive delavke). Pozneje so v njihov razvoj usodno posegle večše, ki so vdrle v vse družine. Pregarjanje večš s timolom, kot so nam priporočili nekateri čebelarji, se ni obneslo, saj je sredstvo zelo motilo delavke, tako da se te nekaj časa niso hotele vrniti v panje, ličinke večše, ki so bile v mahu, pa so celo preživele. Kongresni dogodek konec avgusta so tako dočakale le posamezne delavke iz treh družin. Čebele samotarke so luknjice množično obiskovale maja in v začetku ju-

(Nadaljevanje na str. 17)

SLOVENSKI ČEBELAR

CV. LETNIK

Urednik: JANEZ MIHELIC, dipl. univ. biol.

LETNO KAZALO – LETO 2003

Božič, Matija:

Moje videnje kongresa Apimondia 2003 73

Božnar, Malči:

Tekmovanja v okviru kongresa Apimondia 2003 258

ČD Dobrna:

Karel Žerjav – 90-letnik 26

ČD Rače:

Čebelarsko društvo Rače je praznovalo
70-letnico delovanja 355

ČZS:

Čebelarjem ob vstopu v novo leto 1

ČZS vabi v Celje na XXVI. državni čebelarski
seminar in čebelarsko prodajno razstavo 3

Čebelarski pravilniki 298

ČZS vabi v Celje na XXVI. državni čebelarski
seminar in čebelarsko prodajno razstavo 33

Dobra čebelarska praksa 47

Izobraževanje 303

Pododbor za izlete: Apimondia 2003 – izleti in
vstopnice za člane ČZS 191

Pravilnik o odlikovanjih, priznanjih in nagradah 343

Program predavanj na plenarnih zasedanjih
komisij na kongresu Apimondia 2003 219

Prostovoljni prispevki za Čebelarski center
Slovenije 2

Rezultati tekmovanja mladih čebelarjev 2003... 176

Sonaravno zatiranje varoe v slovenskem
čebelarstvu – »Doktrina« 135

ČZS: Spominski kovanci – Apimondia 2003 134

Vabilo in pogoji za prijavo na mednarodno
ocenjevanje medu Semič 2003 238

Vodič po programu Apimondia 2003 224

Debelak, Marjan:

Ali že imamo odgovore na zvedava vprašanja
o našem čebelarstvu? 173

Možnost za AŽ-maksi - Premostitveni vložek
s satičem 198

Blejsko srečanje prijateljev čebelarjenja z
velikoprostominsko rabo AŽ-panjev 276

Enostavno in poceni ni vedno najboljšo 352

Izenačevanje pridobitnih družin 271

Kako živimo s čebelami? 43

Nekaj obrobni vtisov z »naše« Apimondie 341

S svedom do poljubno velikega panja 313

Grad, Janez:

Čmrliji v Sloveniji – sivčki in čmčki 56

Franc, Grajzar:

Čebelarjeva opravila v AŽ-panju v januarju 6

Čebelarjeva opravila v AŽ-panju v februarju 34

Čebelarjeva opravila v AŽ-panju v marcu 65

Čebelarjeva opravila v AŽ-panju v aprilu 96

Čebelarjeva opravila v AŽ-panju v maju 126

Čebelarjeva opravila v AŽ-panju v juniju 156

Čebelarjeva opravila v AŽ-panju v juliju in
avgustu 187

Čebelarjeva opravila v AŽ-panju v septembru.. 228

Čebelarjeva opravila v AŽ-panju v oktobru 260

Čebelarjeva opravila v AŽ-panju v novembru ... 286

Čebelarjeva opravila v AŽ-panju v decembru ... 329

Grebenšek, Anton:

Čebelarski portret Antona Rozmana 200

Gregorc, Aleš:		Čebelarjeva opravila v nakladnih panjih v novembru	285
Čebelarstvo na Veterinarski fakulteti v Ljubljani (<i>Nadaljevanje</i>)	44	Čebelarjeva opravila v nakladnih panjih v decembru	332
Čebelarstvo na Veterinarski fakulteti	14		
Novosti tehnike in znanost	281		
Gregori, Janez:			
Rase – pasme čebel?	132		
Selekcija kranjske čebele in njeni ekotipi	234		
Različni pogledi na selekcijo kranjske čebele ..	354		
Hočevar, Janez:			
Nekaj zanimivosti z obiska pri dr. Liebigu v Nemčiji	192		
Pogovor ob kavi	171		
Horvat, Drago:			
Peter Dajnko	318		
Javornik, Franc:			
Čebelarji ČD Grosuplje so obiskali Maribor in Koroško	24		
Moji vtisi o seminarju za pripravo projektov in pridobivanje denarja iz skladov EU v Občicah ..	313		
Jedločnik, Norbert:			
Drugi del srečanja avstrijskih poklicnih čebelarjev	105		
Jenko - Rogelj, Mira:			
Mejne vrednosti ostankov kemičnih sredstev v medu	76		
Korbar, Bojan:			
Čebelarjeva opravila v nakladnih panjih v januarju	8		
Čebelarjeva opravila v nakladnih panjih v februarju	38		
Čebelarjeva opravila v nakladnih panjih v marcu	70		
Čebelarjeva opravila v nakladnih panjih v aprilu	100		
Čebelarjeva opravila v nakladnih panjih v maju	124		
Čebelarjeva opravila v nakladnih panjih v juniju	161		
Čebelarjeva opravila v nakladnih panjih v juliju in avgustu	185		
Čebelarjeva opravila v nakladnih panjih v septembru	226		
Čebelarjeva opravila v nakladnih panjih v oktobru	263		
		Kramberger, Ludvik:	
		Čebelarji z vsega sveta v Gomji Radgoni	348
		Občni zbor Čebelarskega društva Peter Dajnko Gomja Radgona	84
		V društvo moramo privabiti slehemega čebelarja	324
		Kreft, Ivan:	
		Pridelovanje in uporaba ajde	209
		Liebig, Gerhard:	
		Enostavno + poceni = dobro	268
		Meglič, Milan:	
		Dr. Gerhard Liebig v Celju	144
		Drugo srečanje preglednikov za med	74
		Kako je ČZS na Apimondii 2003 predstavila kontrolirano pridelavo medu v Sloveniji	290
		Kontrolirana pridelava medu	75
		Ocenjevanje populacijske dinamike čebelje družine	195
		Praktični prikaz uporabe mravljinčne kisline za zatiranje varoe po metodi dr. Liebiga	293
		Predstavitve v Čebelarskem centru Slovenije na Brdu pri Lukovici	322
		Mihelič, J., A. Gril:	
		Vabilo na mednarodno srečanje čebelarjev v Kočevskem Rogu 26. avgusta 2003	232
		Mihelič, Janez:	
		Čebelarske novice iz Gorenjske	23
		Čebelarsko društvo Mengeš skrbi za čebelarski podmladek	211
		Državni čebelarski seminar v Celju spet v znamenju rekordov	93
		Marija Sivec – prva uspešna čebelarska mojstrica v Sloveniji	203
		Nekaj utrinkov o slovesnih dogodkih na kongresu Apimondia 2003	255
		Odprtje čebelnjaka Antona Janše na Breznici in praznovanje 1. čebelarskega praznika	243
		Peto ocenjevanje medu v Semiču	348
		Sekcija za pridelavo medenih pijač pri MČZ Maribor je za svoje člane organizirala izlet	322

Tri generacije vzrejevalcev matic na Golem Brdu pri Medvodah	53	Plut, Stane:	
Ustanovni občni zbor Čebelarske zveze društev Pomurja	178	Naredimo nekaj zase	46
Zanimivosti s srečanja avstrijskih poklicnih čebelarjev	103	Spletna skupina »Čebelar« se predstavi	114
Mugerle, Bogdan:		Poklukar, Janez:	
V Vinski Gori odprli spominski čebelnjak Mlinšek	274	Čebelarska zveza Slovenije bo rejska organizacija v čebelarstvu	329
Nikolič, Petar:		Etnobiologija in čebele – primer čebelarstva v Sloveniji	283
Stanko Renko – 80-letnik	358	Programska priprava in izvedba 8. kongresa Apimondie	251
Zlati med iz Malih Loč	352	Rezultati strokovnega in raziskovalnega dela KIS na področju selekcije kranjske čebele v letu 2002	168
Nikolovski, Imre:		Vprašanje obstoja ekotipov kranjske čebele	266
Utrinki iz življenja in dela Čebelarskega krožka »Čebelica« na Vrtnarski šoli v Celju	246	Vzreja čebeljih matic v letu 2003	166
Nosan, Stane:		Zootehniškim pravilnikom v čebelarstvu na pot	297
Večmatično čebelarjenje (III. nadaljevanje)	112	Posl, Silvo:	
Večmatično čebelarjenje (IV. nadaljevanje)	51	Obisk tujih čebelarjev na čebelarstvu Vita-Med in v Čebelarskem društvu Šmarje pri Jelšah ...	340
Oder, Alenka:		Prebil, Janko:	
Predstavitev sekcije medenih pijač v Celju	113	Strokovni izlet ČD Dolomiti Polhov Gradec	356
Papež, Marjan:		Preinfalk, Borut:	
Novi slovenski film o čebelah – Prijatelj čebelar	323	Nekaj vtisov s strokovne ekskurzije v Avstriji v organizaciji kluba čebelarskih mojstrov	321
Medex je odprl novo trgovino	324	Veterinarski nasveti za januar	9
Pavlin, Mirko:		Veterinarski nasveti za februar	40
Regijska Čebelarska zveza »Petra Pavla Glavarja« za Dolenjsko in Belo Krajino	123	Veterinarski nasveti za marec	72
Pavlovič, Rado:		Veterinarski nasveti za april	102
Sedemdeset let uspešnega dela plemenilne postaje »Josdip Verbič« v Kamniški Bistrici	145	Veterinarski nasveti za maj	131
Planinc, Ivo:		Veterinarski nasveti za junij	162
Veterinarski nasveti za julij in avgust	190	Prezelj, Franc:	
Veterinarski nasveti za november – zimsko zatiranje varoe	290	Mladi čebelarji so tekmovali	175
Veterinarski nasveti za december – huda gniloba čebelje zalege	333	Pušnik, Vlado, Stanko Kapun, Jože Meglič, Anton Tomec, Franc Šivic, Janez Mihelič:	
Plestenjak, Anamarija, Terezija Golob, Jasna Bertoncelj:		Ali je slovensko čebelarstvo pripravljeno na vstop v Evropsko unijo?	10
Kakšen je slovenski med?	109	Pušnik, Vlado:	
		Prvo vseslovensko ocenjevanje medenih likerjev in medenega žganja je bilo letos v Mariboru	206
		Reščič, Jurij:	
		Ugotavljanje okuženosti čebeljih mrtvic z nosemo v ČD Kamnik	210

Ribič, Peter:		Teržan, Ivo, Trajče Nikoloski:	
Zeliščno-čebelarška učna pot (vrt medovitih rastlin) pri Čebelarškem centru Slovenije	240	Iz življenja in dela čebelarškega krožka Vrtnarske šole Celje	26
Rončević, Borut:		Tomec, Anton:	
Seminar o pridobivanju sredstev iz strukturmih skladov Evropske unije	295	Dvainpetdeseti občni zbor Čebelarške zveze Slovenije je bil prvič na Brdu pri Lukovici	121
Sodelovanje z Južno Tirolsko	233	Dvainpetdeseti občni zbor Čebelarške zveze Slovenije je bil prvič na Brdu pri Lukovici	153
Rozman, Anton:		Tratnik, Franc:	
Prvi kandidati za poklicne čebelarje pri ČZS pred izpitom	141	Tretje pomursko ocenjevanje medu	18
Silva apis, d. o. o.:		Urednik:	
Živeti s čebelami	320	Iztekajo se prvi roki	5
Sivec, Marija:		Vedlin, Stanko:	
Na obisku pri dr. Liebigu	236	Odmev na dneve Apimondie v Ljubljani	338
Tudi mi smo bili gostitelji Apimondie	347	Vojška, Vera:	
Slanič, Marjan:		Člani ČD Domžale bodo sodelovali pri pripravah na kongres Apimondie	106
Podeljena odličja 3. vseslovenskega ocenjevanja medic v Mariboru	273	Zdešar, Pavel:	
Sotlar, Nace:		O medenju v letu 2002	19
Pri poklicnem čebelarju v Avstraliji	315	Opazovalno-napovedovalna služba medenja pri MKPG, KIS in ČZS	82
Pri slovenskem čebelarju v Sydneyju	79	Pogled na kongres Apimondia 2003 iz zomega kota kongresa Apislavije v Pragi	16
Struna, Ljubo:		»Sejem bil je živ« – Apiexpo 2003, kot ga še ni bilo	335
Šolski čebelnjak in čebelarji v Borovnici	84	Kako je medilo v letu 2003	351
Šivic, Franc:		Zor, Anton:	
Apimondia 2003 – obveščanje javnosti	42	Čebelarjenje s trietažnimi panji	196
Apimondia 2003 se že začena	170	Zupančič, Mitja:	
Apimondia 2003 se začena	217	Sekcija ekoloških čebelarjev Slovenije nadaljuje izvajanje začrtanih nalog	22
Apimondia 2003 – promocija	276	Žle, Breda:	
Apimondia 2003 se je končala	249	V Evropsko unijo – ozaveščeni in s preverjenim znanjem	320
Čebelarstvo po Apimondii 2003	294		
Šnajder, Jože:			
Zatiranje varoe brez zdravil	139		
Zatiranje varoe po Doktrini ČZS	204		
Zatiranje varoe z mravljinčno kislino	163		
Zimsko zatiranje varoe z oksalno kislino	264		

nija, potem pa nič več: jajčeca so zalegle v več deset luknjic in jih potem zadelale. Zanimivo je, da so izbrale predvsem trši češnjev les, mehkejši les pa jim očitno ni bil po volji. Pozneje smo našli več luknjic na novo odprtih, verjetno so bili na delu roparji (ose).

Na kongresu APIMONDIA 2003 smo čmrljarji sodelovali pri sami organizaciji kongresa, slikarski razstavi (Janez Grad – poster s čmrlji) in delavnici o čmrljih. Delavnica, na katero se je prijavilo 32 udeležencev, je potekala v okviru stalne komisije Apimondie Opraševanje in medovite rastline (Pollination and Bee Flora), katere predsednik je bil dr. Marinus Sommeijer. Potekala v torek, 26. avgusta popoldne. Delovni jezik delavnice je bila angleščina. Predstavitve in predavanja so bila v ČCS na Brdu pri Lukovici, ogled čmrljev »v živo« pa je potekal pri meni doma v Petelinjah, ker v čmrljaku na Brdu ni bilo več česa pokazati. Zaradi izjemno vročega in suhega poletja je bil razvoj družin tudi pri meni zelo hiter, in ker konec avgusta družine številnih vrst čmrljev preminejo – propadejo že same od sebe, sem gostom pokazal le družine črnčkov/sivčkov in rjavčkov. Bili so zelo navdušeni, to pa je pozneje s pohvalo po e-pošti dr. Janezu Poklukarju izrazil tudi dr. Marinus Sommeijer. Slovenske čmrlje in dogajanja okrog njih sva na delavnici predstavila dr. Ivan Kos in jaz.

Uspešno smo opravili izobraževanje, promocijo in ozaveščanje sodržavljanov o čmrljih kot koristnih opraševalcih rastlin ter predstavili njihovo ogroženost v gospodarsko razvijajočih se družbah kot nepogrešljivih delčkah žive narave (dr. Janez Grad s prispevkoma v majski številki revije Moj mali svet in v časniku Delo, 18. julija 2003; dr. Andrej Gogala in dr. Janez Grad s predavanji v ČCS 24. januarja, v Rotary klubu Domžale 3. aprila in v Paviljonih graščine Dol pri Ljubljani 16. avgusta, z razstavo o čmrljih v Paviljonih graščine Dol (13.–31. avgust) ter s pogovorom z novinarko Ivanko Polanec v okviru oddaje Kmetijski nasveti na Radiu Slovenija 30. septembra).

Kolikor vem, smo v tem letu čmrlje gojili Jože Pavlič, Marica Repe in jaz. Omejili smo se na tiste vrste, ki živijo in gradijo gnezda v bližini krajev, na katerih imamo ali smo postavili panjčke. Po večini so matice same našle »svoj« panjček in se naselile vanj. Imeli smo uspešne družine, iz katerih so izletele na prezimovanje številne mlade matice (*B. humilis*, *B. pratorum*, *B. pascuorum*, *B. hortorum*, *B. ruderarius* in *B. lapidarius*). Nekatere družine so napadle tudi večče. Za zdaj še ne vemo, kako se dokončno rešiti tega zla.

Leto smo sklenili s srečanjem v ČCS 27. novembra. Ob tej priložnosti smo se dogovarjali za delo v prihodnjem letu: o vzdrževanju čmrljaka na Brdu, o slovenskem poimenovanju različnih vrst čmrljev ter o sodelovanju pri

Čmrljak na Lukovici.

Foto: M. Debelak

projektu o čmrljih, ki ga izvajata ČZS in Kmetijski inštitut Slovenije, naš mlajši član Aljaž Jenič pa je imel zanimivo predstavitev svojega diplomskega dela »Biogeografska analiza čmrljev (rod *Bombus*) v Sloveniji (Hymenoptera: Apidae)« (mentor: doc. dr. Ivan Kos). Kot se vse v naravi spreminja, stara in pomlajuje, tako se dogaja tudi z našimi člani; nekateri pod težo bolezni ali starosti omagujejo, nekateri pa prihajajo. Veseli smo, da so med temi tudi mladi ljubitelji ali strokovnjaki, kot so: dijak Evgen Benedik, Aljaž Jenič, Peter Kozmus, Vinko Krašna in Gorazd Maršič.

ČZS – Sekcija ljubiteljev in rejcev čmrljev – ZAHVALA

Za dograditev čmrljaka pri ČCS in delo naše sekcije so v letu 2003 prispevali bodisi z delom bodisi z denarjem še:

a) nečlani:

– Nežka ČAD, Kamnica, 1262 Dol pri Ljubljani, 10.400 SIT in barvanje panjčkov; Anton TOMEČ, tajnik ČZS, 10.000 SIT;

b) člani:

– Marjan DEBELAK: 3.900 SIT (zasteklitev slike o čmrljih),

– dr. Andrej GOGALA: izdelava posterja o čebelah samotarkah,

– dr. Janez GRAD: 3.900 SIT (zasteklitev posterja o čmrljih) in izdelava posterja o čmrljih,

– Aljaž JENIČ: izvod diplomskega dela o čmrljih,

– Jože TRŠAR: zasteklitev oken čmrljaka, vgraditev posterjev in izdelava desetih panjčkov.

Vsem lepa hvala.

Prodaja čebeljih pridelkov

ALI VOSEK IN MED VSEBUJETA OSTANKE?

Ko smo slovenski čebelarji konec aprila 2003 obiskali Univerzo v Hohenheimu pri Stuttgartu v Nemčiji, smo, seveda po poprejšnjem dogovoru, dr. Gerhardu Liebigu izročili tudi vzorce voska in medu z različnih območij Slovenije, da bi v tamkajšnjem laboratoriju preverili, ali so v njih ostanki kemičnih sredstev. Vzorci so bili šifrirani, tako da med analiziranjem ni bilo mogoče ugotoviti, kdo so njihovi lastniki in s katerih območij Slovenije izvirajo. V laboratorijih Univerze Hohenheim je vzorce analiziral dr. Klaus Wallner, in to brezplačno. Tako je pri 25 vzorcih voska opravil analize na ostanke osmih različnih kemikalij (200 analiz), pri 43 vzorcih medu pa na ostanke 22 kemikalij (946 analiz).

Rezultati analize voska kažejo, da je meja detekcije presežena pri:

- brompropilatu (Folbex - VA-Neu): pri 13 vzorcih,
- kumafosu (Perizin): pri 14 vzorcih,
- fluvalinatu (Apistan/Klartan): pri 24 vzorcih,
- akrinatrinu (Gabon PA): pri enem vzorcu,
- amitrazu (DMF): pri šestih vzorcih.

Iz rezultatov analize voska je razvidno, da je vosek obremenjen z ostanki kemičnih sredstev, ki so jih čebelarji (ali jih še) uporabljali za zatiranje varoe. Nekateri vzorci so obremenjeni z ostanki različnih kemičnih sred-

stev, nekateri pa samo z ostanki enega kemičnega sredstva. Pri tem je zanimivo tudi to, da so v vosku še vedno ostanki Folbexa, čeprav ga čebelarji že dalj časa ne uporabljajo več. To potrjuje opozorila strokovnjakov, da se ostanki kemičnih sredstev v vosku akumulirajo in da jih predelava v satnice ne uniči. To je še en razlog več, da se vsi čebelarji vključijo v program čiščenja voska, pri katerem je treba obremenjen vosek izločiti iz nadaljnje uporabe v čebelarstvu in ga uporabiti za izdelavo sveč in industrijsko porabo, za izdelavo satnic pa uporabiti neobremenjen vosek.

Rezultati analize medu kažejo, da je meja detekcije presežena pri:

- kumafosu (Perizin): pri 10 vzorcih in
- ronilanu (Vinclozolin): pri enem vzorcu.

Iz rezultatov analize medu je razvidno, da so v medu lahko problematični ostanki kumafosa. Glede na to lahko čebelarji za zatiranje varoe uporabljajo Perizin samo dosledno po navodilih proizvajalca. Vsi čebelarji naj bi se sočasno vključili tudi v program čiščenja voska, kot je razloženo zgoraj.

Slovenski čebelarji, ki smo dali svoje vzorce na analizo, se iskreno zahvaljujemo dr. Klausu Wallnerju in Univerzi Hohenheim za brezplačno opravljene analize.

Zapisa: **Franc Prezelj in Milan Meglič**

PAVLE ZDEŠAR

SVETOVNO SREČANJE MADŽARSKIH ČEBELARJEV V BUDIMPEŠTI IN V KRAJU GÖDELÖ

Že tretjega srečanja madžarskih čebelarjev so se udeležili tudi vodilni predstavniki čebelarskih zvez podonavskih držav. V slovenski delegaciji smo bili g. Štefan Kovač, dr. vet. med., g. Aleš Mižigoj, dipl. oec. g. Boris Slavec in g. Pavel Zdešar. Opremljeni smo bili z darili in promocijskim materialom. Gostitelji so nas zelo lepo sprejeli, poskrbeli so za našo nastanitev ter nam izkazovali zelo veliko pozornosti. Srečanje je bilo zelo dobro obiskano.

Uvodni sestanek je bil 28. novembra 2003 v Budimpešti in je bil namenjen spoznavanju udeležencev. Preditelji so izrazili veliko priznanje dozodajšnjemu razvoju in razmeram v našem čebelarstvu. Tisti, ki so se udeležili kongresa Apimondie v Ljubljani, so poudarjali, da smo »čebelarska Švica«, hkrati pa so zelo pohvalili izvedbo našega kongresa in gostoljubnost naših čebelarjev. Drugi dan se je srečanje nadaljevalo v osrednji stavbi agronomske fakultete v kraju Gödelö pri Budimpe-

šti. Predavanja vodilnih strokovnjakov so jasno napovedovala težnjo panonskih držav, da bi povečale pridelavo čebeljih pridelkov za evropsko tržišče, in to pridelavo brez antibiotikov in kemičnih sredstev za zatiranje škodljivcev. V Evropski uniji pričakujejo poenotenje odkupnih cen, ki bo posledica nemotenega pretoka blaga. Pričakujejo izboljšano ponudbo čebelarne opreme, bojijo pa se vdora novih pesticidov, kot so Gaucho® in podobni insekticidi, ki vsebujejo za čebele škodljive kemikalije.

Ob odpravi meja pričakujejo, da bodo na Madžarsko najbolj množično vozili čebele slovenski čebelarji, ker imajo največ čebel na kolesih. Sočasno je potekal tudi sejem čebelarne opreme, na katerem se je gnetlo ljudi, na njem pa smo videli tudi izdelke iz Slovenije. G.

Aleš Mižigoj in jaz sam sva ob pomoči prevajalca g. Kovača predstavila slovensko čebelarstvo. Najin nastop nama je pomagal pri dogovarjanju in dogovoru z vodstvom Čebelarne zveze Madžarske o možnostih za izrabo čebeljih paš na območju celotne županije Zala. Tam so velika pasišča oljne ogrščice, akacije, zlate rozge, občasno pa tudi sončnice in celo ajde. Pogovore bomo nadaljevali marca 2004 v Celju, saj smo vodstvo madžarskih čebelarjev povabili, da obiščejo državni seminar in razstavo v Celju. Upamo da jih bomo pogostili s tolikšno pozornostjo, kot so oni nas. V dveh dneh, kolikor je trajal naš obisk, smo navezali tudi več stikov s predstavniki podonavskega čebelarstva, torej držav, v katerih pridelajo največ medu v Evropi.

Zgodovina slovenskega čebelarstva

MARJAN DEBELAK

POSLIKAVE PANJSKIH PROČELIJ – TUDI DANDANES

Pri slovenskih čebelarjih je v navadi poslikava pročelij panjev, ki jih zlagamo v čebelnjake. Ta navada pa ni bila le povsem nenavadna, edinstvena in minljiva »modna muha« naših prednikov, čebelarjev v 18. in 19. stoletju, ki je postala splošno znana in slavna. To navado gojimo še dandanes, čeprav o tej, novejši, ni veliko govora. Novih poslikav na panjih v čebelnjakih je celo iz leta v leto več!

Naši predniki so s premičnimi panjskimi končnicami opremljali svoje edinstvene panje, kranjiče, za čebelarjenje brez premičnega satja. Te deščice so dali slikovito in pripovedno poslikati ali pa so to storili sami. To so delali zato, da so panje ločili med seboj in se z njimi veselili ali se ponašali, če so bili ti na gosto zloženi v čebelnjaku in so delovali kot nekakšna slikarska galerija na prostem. Ne nazadnje pa seveda tudi zato, da se matice (in čebele) niso motile ob vračanju v panj zaradi številnih sosednjih. Slikarije na teh končnicah so bile torej delo slikarskih mojstrov ali pa zgolj amaterjev. Izdelane so bile v maniri takratne likovne umetnosti, včasih tudi precej naivno.

Zob časa je vse ostanke te splošno uveljavljene navade naših takratnih čebelarjev prevlekel z blagodejno patino dragocenih starin. Te poslikave so, ne glede na

umetniško kakovost slike, dragocene tudi zato, ker so stare. Ker imajo panjske končnice obliko manjših deščic, so jih zlahka prenašali, v novejšem času pa so začele krasiti prostore ljubiteljev in zbiralcev starin ter muzejske zbirke. Postale so predmet občudovanja in nacionalnega ponosa. Polastili so se jih zgodovina in muzeji (kolikor jih ni ostalo v zasebnem lastništvu, še več pa jih je bilo tako ali drugače uničenih).

Teh biserov naše tradicije in kulture ne bi bilo, če ne bi imeli takih panjev (kranjičev), ki se zlagajo v skladnice in te v čebelnjake, ki slikarije tudi trajneje ohranijo. Zato je ta oblika umetnosti lahko tako množično nastala in zacvetela v vsej svoji lepoti le v naših krajih. Prav tu pa je tudi stična točka za nadaljevanje zgodbe o naših poslikanih panjih.

Zgodba o poslikavah panjev se torej ni končala, kot bi kdo mislil, ob koncu čebelarjenja s kranjiči. Brez premora se nadaljuje v številnih poslikavah sodobnih panjev, ki jih še vedno zlagamo v čebelnjake (tudi take na kolesih in zabojnične za prevoze). Naši novi panji imajo seveda premično satje, ki je dostopno od zadaj, iz notranjosti čebelnjaka.

Panjskih pročelij sodobnih panjev ni mogoče odstraniti, ker so neločljiv del panja. Poleg tega jih še ni v za-

Poslikani AŽ-panji z motivi oskrbovanja triglavskega planinskega postojank. Zg. Radovna.

Foto: Marjan Debelak

»Titov« čebelnjak v parku gradu Brdo pri Kranju (1978) z zanimivimi poslikavami panjskih končnic. Delo naših najuglednejših slikarjev.

Foto: Marjan Debelak

dostni meri prevlekla starinska patina, da bi bila zanimiva za zbiralce starin in muzealce.

Morda je bilo v prvem obdobju uvedbe sodobnih oblik panjev s premičnim satjem v ospredju navdušenje nad novimi znanstvenimi spoznanji o romantiki slikanja panjev. Veliko se je pisalo o tem, katere barve razločijo čebele in te barve so čebelarji radi videli na panjih. Panji so postali tudi v primerjavi s kranjiči pravi velikani. Kdo bo takoj zmožel poslikavo tako velike površine? Slikati bi jih morali na panju, morda celo že naseljenem, in v čebelnjaku. Veliko lažje je bilo celotno panjsko pročelje preprosto in hitro prepleskati z ustrežno barvo ter

Poslikani »Kozinčevi« panji v Legatovem premičnem čebelnjaku (»zabojniku«). Sr. Radovna.

Foto: Marjan Debelak

Poslikani AŽ-panji v čebelnjaku z motivi iz naših pripovedk (Martin Krpan, Lepa Vida). Lipnica pri Kropi, pod Zg. Dobravo.

Foto: Marjan Debelak

jo tudi pozneje po potrebi obnavljati. Obnavljanje barvne zaščite lesenih panjskih pročelij, ki so tudi v čebelnjakih vremensko najbolj ogrožen del panja, je postalo velik problem za nove, sodobne panjske poslikave. Še najboljše ga v zadnjem času rešujejo pritrilne in snemljive poslikane vodoodporne plošče ali deščice, ki jih čebelar namesti na pročelje sodobnega panja in jih po potrebi lahko sname, obnovi in zamenja.

Kljub vsem omenjenim težavam so se torej v čebelnjakih kmalu spet pojavili panji s pisanimi in pripovednimi slikami. Te slike nastajajo iz čustvovanja naših čebelarjev. Nekateri čebelarji se navdušujejo nad starimi motivi na kranjcih. Drugi se ozirajo na naše pravljice in pripovedi, na podlagi katerih so na pročeljih sodobnih panjev v čebelnjakih nastale kar cele zgodbe v za-

porednih slikah – slikanicah. Vidimo tudi prizore, ki se raztezajo čez vsa panjska pročelja. Nekateri iščejo vsebino za poslikave v naših cvetlicah in nešteti drugih, tudi najsoodobnejših motivih iz našega domačega materialnega in duhovnega sveta. Na panjskih pročeljih torej nastaja posebna kronika čustvovanja našega naroda.

Morda ni več tako daleč čas, ko bosta tudi temu, za zdaj nekako prezrtemu nadaljevanju »kulture poslikanih panjskih končnic« namenjeni temeljita strokovna študija ter materialno in fotografsko dokumentirana in stalno dopolnjevana razstavna zbirka, ki jih bo umestila v zakladnico naše »ljudske« umetnosti. Treba bo kar pohiteti z dokumentiranjem in arhiviranjem, kajti ti umetniški izdelki na naših sodobnih panjih propadajo in izginevajo še hitreje, kot so klasične panjske končnice.

Za mlade čebelarje

FRANC PREZELI

SREČANJE MENTORJEV ČEBELARSKIH KROŽKOV

Zadnje novembrsko soboto smo se mentorji čebelarskih krožkov iz vse Slovenije zbrali na tradicionalnem srečanju v Čebelarskem centru na Brdu pri Lukovici. Mentorje je v imenu ČZS pozdravil podpredsednik Čebelarske zveze, g. Avgust Grilj. V nagovoru je omenil nove izzive, s katerimi se bomo spopadli z vstopom v Evropsko unijo. Spremembe v predpisih in možnostih bodo vplivale tudi na delo z mladimi čebelarji.

V prvem delu srečanja nas je gospa Vičar z Zavoda za šolstvo Republike Slovenije seznanila s spremembami, ki zadevajo delo v krožkih ob uvajanju sprememb pri prehodu na devetletno osnovno šolo. Ob uvajanju obveznih izbirnih predmetov v redni program osnovnih šol je opaziti manjše zanimanje za naravoslovne predmete. Poudarila je, da bo prav zato treba vložiti še več navora za spodbudo mladim v nižjih razredih, ki že kažejo priпадnost naravi, za dejavnosti, ki v končni fazi vplivajo na kvaliteto našega okolja. Čebelarstvo je prav gotovo dejavnost, ki ji je vredno nameniti vso pozornost.

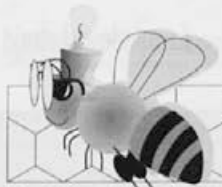
Strokovno delo smo po odličnem kosilu v gostinskem lokalno Čebelica nadaljevali v obliki okrogle mize. Ugotovitve s predlogi, kako doseči ugoden rezultat, smo strnili v deset točk, ki so namenjene organom Čebelarske zveze Slovenije in ki jih skušamo s skupnimi močmi

udejanjiti. Pri oblikovanju ugotovitev in napotkov nam je veliko pomagala ga. Vičarjeva s svojim bogatim znanjem in izkušnjami na tem področju, za to pa smo ji zelo hvaležni.

Še na nobenem srečanju doslej nismo izluščili toliko različnih področij, ki bi bila pri našem delu z mladimi moteča, kot prav letos. Sprememba šolskega sistema in vključevanje v Evropsko unijo zahtevata toliko sprememb, da so tudi predpisi nedorečeni, tako da to v nekaterih primerih zelo moti naše delo. Med temi najbolj izstopa določilo, da izbirni predmet čebelarstvo lahko poučuje le diplomirani biolog. Iz prakse vemo, da biolog s poznavanjem biologije čebel še ne zna čebelariti, isti dokument pa ne omogoča poučevanja čebelarstva dolgoletnemu mentorju, ki je več let s svojimi varovanci na državnih tekmovanjih dosegal najvišja priznanja. Te pravice nima niti mentor, ki je pripravil predmetnik za izbirni predmet čebelarstvo v osnovni šoli.

Razšli smo se v prepričanju, da bo v prihodnjem obdobju toliko dela, da ne bo nikomur dolgčas, če bo le pripravljen sodelovati pri oblikovanju mladih v sožitju z naravnim okoljem. Na koncu, čeprav ne nazadnje, se zahvaljujem ČZS in tajniku Antonu Tomcu za priložnostna darila, ki smo jih prejeli vsi udeleženci posveta.

Izkušnje naših čebelarjev

MIHAEL KAMPLET

DELNI IN TEMELJIT PREGLED LR-PANJA

Večina pregledov LR-panja je bežnih, torej takšnih, pri katerih ne pregledamo celotnega panja, vsakega sata ali vsakega sata v posamezni nakladi. Pregledamo ga le toliko, da izvemo, kar je treba. Zasedenost vidimo, če dvignemo vmesni pokrov. Rojeve matičnike vidimo, če dvignemo naklado le na eni strani in pogledamo od spodaj. Matice načelno ne iščemo. Navzočnost matice in njeno kakovost ugotavljamo po zalegi. Če matica deluje v dveh nakladah, med nakladi vstavimo matično rešetko ter po petih dneh pregledamo, v katero naklado smo omejili matico. Precej stvari ugotovimo že na žrelu. Pri večini takšnih pregledov nam čebel niti ni treba dimiti.

Ker je večina pregledov usmerjena v plodiščni del, je treba takrat, ko imamo že nastavljeno medišče, to naklado odstraniti oz. odstaviti. Čebele pod pokrovom narahlo pokadimo. Počakamo kakšno minuto, nato vrnemo čebelarško dleto med nakladi in ga za nekaj milimetrov dvignemo, da popusti propoliziran spoj med nakladama. Naklado zamaknemo, zasukamo za kakšen centimeter, da pretrgamo voščene spoje med sati, sicer lahko z dvigom naklade izvlečemo tudi v spodnji nakladi prilepljene sate. Naklado dvignemo in naložimo na sosednji panj, na podstavljen rezervni vmesni pokrov, na rezervno podnico ali na narobe obrnjeno streho, vendar jo v tem primeru nekoliko zasukamo, tako da naklada nasede na stranice strehe. Naklade ne smemo odložiti na ravno površino, ker tako zmečkamo čebele na spodnji strani. Takšen pregled lahko opravimo od prvega do zadnjega panja. Pregled naj bo premišljen, umirjen in hiter. Zapišemo si podatke o stanju v vsakem panju posebej.

Temeljiti pregled, torej takšen pregled, pri katerem iz naklade izvlečemo vsak sat posebej, pri LR-panju izvajamo le v nekaterih primerih: če želimo panj na novo preurediti, pri protirojilnih ukrepih, ko so se že pojavili zaleženi matičniki, pri veterinarskem pregledu, pri katerem moramo pokazati vsak sat, pri zatiranju varoe s pršenjem, ki je sicer zamudno, a učinkovito, poleg tega pa v panj vnašamo še manj sredstva kot pri dimljenju.

Če imamo na istem podstavku dva ali več panjev, teh ne pregledamo zapored, ampak s presledkom. Najprej pregledamo vsak drugi panj, torej vse nepravne, potem še vse pravne panje ali pa začnemo pregledovati izmenično z ene in druge strani, da se sosednji panj medtem umiri.

O podrobnem pregledu LR-panja ni veliko napisanega, kolikor pa je, je zapis približno takšen: »Mediščno naklado odložimo na sosednji panj na narobe obrnjeno streho,

sate po vrsti izvlečemo, pregledamo in vrnemo nazaj na njihovo mesto.« Takšen način je morebiti mogoč spomladi, ko čebele niso živalne, težko pa je tak pregled opraviti pozneje, ko je panj poln čebel. Vsakič, ko izvlečemo sat, predvsem pa vsakič, ko ga vstavimo nazaj na njegovo mesto, vedno znova razburjamo čebele, in to vse čebele, tako tiste, ki so se že razburile, kot tudi tiste, ki se šele bodo razburile. Boljši je drugi opisani način. Odvzamemo skrajni sat in ga odložimo. Po vrsti pregledamo vsak sat posebej, vračamo pa jih zamaknjeno za odloženi sat. Tako nam satov ni treba vstavljati, med pregledanimi in nepregledanimi sati vedno ostaja prazen prostor enega sata. Odloženi sat vrnemo nazadnje na drugi strani, ker pa je navadno nezaležen, ga lahko tudi zamenjamo s satom, ki je prišel na njegovo mesto, tega pa vstavimo na predzadnje mesto na drugi strani.

Obstaja pa še drugačen način. Njegovega opisa nisem našel, sam na sebi ni nič novega, med čebelarji pa je dobro znan in ga uporabljamo tudi sam.

Pri AŽ-panjih imamo za te namene kozico. Pri Kirarjevih panjih, ki imajo na satih distančnike, zlagamo sate vodoravno enega na drugega na položena vratca. Pri LR-panjih med priborom ni kozice, in tudi zlagati jih ne moremo, ne vodoravno ne pokončno. Imamo pa sestavne dele panja, ki so bodisi v uporabi ali v rezervi. Med take rezervne dele gotovo sodita podnica in naklada (obod).

Kadar želim pregledati panje, na stojšče prinesem tudi rezervno naklado in podnico. Ko prvo družino na rahlo pokadim, grem k zadnji družini in ji odvzamem vmesni pokrov. Če je treba, ga spodaj očistim. Potem odvzamem mediščno naklado in jo odložim na sosednji panj, prej pa nanj podložim odzvet vmesni pokrov. To naklado pokrijem s streho. Plodišče in obe nakladi s podnico vred odstavim oz. premaknem na pomožni podstavek. Za ta namen lahko uporabim kar na tla položeno rezervno naklado. Tja, kjer je bil prej panj, namestim novo rezervno podnico in rezervno naklado (obod). Žreli na obeh podnicah sta odprti. Z dletom razmaknem vseh deset satov, najprej na čelni strani, nato na zadnji strani. Vsak sat posebej jemljem iz odstavljenega panja, ga pregledam in po istem vrstnem redu odložim v pripravljeno rezervno naklado. Ko je ena naklada pregledana, ostane prazen obod, tega pa prestavim na že pregledani del in nadaljujem pregled druge plodiščne naklade. Ko je pregled končan, znova vstavim MR in odloženo mediščno naklado. Po končanem pregledu prve družine mi ostanejo podnica, naklada (obod) in odzvet

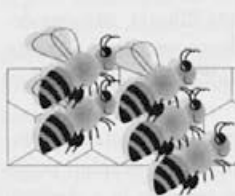

vmesni pokrov, ki jih uporabim pri pregledu naslednje družine.

Čebele, ki so odletele iz premeščenega panja, se vračajo na staro mesto in vletajo v nameščeno naklado. Sprva zbežano tavajo po podnici, ko pa je odložen prvi sat, se usmerijo nanj in umirijo. Te čebele se odslej ne razburijo več. Nekaj čebel pri pregledu odleti. Vrnejo se na staro mesto

in se tam umirijo. Tako je takšen podroben pregled dosti bolj umirjen.

Seveda pa situacija pri čebelah ni vedno takšna, kot smo načrtovali. Da pa se pri čebelah ne najdemo praznih rok, je dobro, če imamo ob načrtovanem pregledu v avtomobilu poleg čebelarkega orodja tudi rezervno naklado in podnico.

Iz društvenega življenja

LIDIJA MATAVŽ

MINISTER ZA KMETIJSTVO PODELIL PRIZNANJA POMURSKIM ČEBELARJEM

Čebelarstva zveza društev Pomurja je v sredo, 5. novembra 2003, na Srednji kmetijski šoli Rakičan pripravila slovesno podelitev priznanj za med.

V Pomurju smo že četrto leto zapored organizirali ocenjevanje medu. Tri leta ga je pripravljala Pomurski odbor za napredek čebelarstva, letos pa je to vlogo prevzela na novo ustanovljena čebelarstva zveza, ki združuje vsa čebelarstva Pomurja. Letos smo ocenili kar 99 vzorcev medu. Svoje vzorce – skupaj 88 – je na ocenitev poslalo 47 čebelarjev in pet čebelarskih krožkov iz Pomurja, prvič pa tudi sedem čebelarjev in en čebelarski krožek z drugih območij Slovenije. Vzorci medu so bili najprej laboratorijsko pregledani glede vsebnosti vode in elektroprevodnosti. Vsi vzorci, razen dveh, so ustrezali Pravilniku o medu, omenjena vzorca pa sta bila izločena zaradi drugih tehnoloških napak. Kar 40 vzorcev je bilo akacijevga medu. Tudi zato so ti medovi dosegli največjo kakovost, saj so bili med prvimi petimi najboljše ocenjenimi kar štirje vzorci akacijevga medu, eden pa je prejel tudi naziv »šampion 2003«. Čeprav je na ocenjevanje prispelo majhno število vzorcev hojčevga medu, je bil letos zelo kakovosten tudi ta med.

Najvišjo oceno »šampion 2003« je dobil med čebelarja Matije Perše iz Gabrca pri Sv. Juriju ob Ščavnici, drugo mesto so osvojili akacijev in kostanjev med Slavka Filipiča iz Ljutomera, akacijev med Franca Dervariča iz Černelavcev ter akacijev med Mirka Jurinca iz Ključarčevcev. Po tri zlate medalje sta letos prejela Slavko Filipič iz Ljutomera in Alojz Novak iz Veržeja.

Slovesne podelitve priznanj se je udeležil tudi minister za kmetijstvo, mag. Franc But. Pred podelitvijo priznanj je dejal, da bo čebelarstvo tudi v prihodnje cenjeno, zato se spleča, da čebelarji še naprej vztrajajo in če-

Minister Franci But podeljuje priznanja.

Foto: L. M.

belarjenje prenašajo na mlajše rodove, saj bodo ti slovensko čebelarstvo ponesli tudi prek meja naše majhne države. Opozoril je še, da imamo slovenski čebelarji tudi svojo čebelo, avtohtono kranjsko sivko, ki jo seveda moramo ohraniti in paziti, da se ohrani njena genetska čistost. Nato je čestital vsem čebelarjem, nagrajenim pa izročil zaslužena priznanja.

Za prijetno razpoloženje so poskrbeli dijaki Srednje kmetijske šole Rakičan s svojim kulturnim programom in tamburaška skupina iz Beltincev.

Vse čebelarje pozivamo, naj se udeležujejo različnih ocenjevanj, saj je tudi ocenjevanje medu način, da do porabnikov seže glas o tem, kakšen med pridelujemo čebelarji v Sloveniji.

ČEBELARSKO DRUŠTVO BOROVNICA IN ČEBELARSKO DRUŠTVO DOLOMITI TER APIMONDIA 2003

Že davno je končan uspešen in odmeven 38. svetovni kongres čebelarjev – Apimondia 2003.

Praporščaki iz 200 slovenskih čebelarških društev so ob sklepnih zvokih Pihalne godbe iz Lesc dvignili svoje prapore, ki so vse dni kongresa krasili oder Gallusove dvorane. Zastopali so vseh 2800 slovenskih čebelarjev.

Ob koncu kongresa so bili predvideni obiski čebelarških društev po Sloveniji.

Po dogovoru med ČD Borovnica, ČD Dolomiti in Čebelarstvo zvezo Slovenije smo predstavniki obeh društev (Janko Prebil, Stanko Jurca, Tone Hren, Tone Rahne in Ljubo Struna) na Dobrovi sprejeli skupino udeležencev kongresa. Po vnaprej pripravljenem programu smo jim predstavili delček naravne, kulturne, zgodovinske in kulinarčne lepote slovenske dežele ter slovenskega čebelarjenja.

Najprej smo si pod strokovnim vodstvom upokojene profesorice, ge. Jožice Kavčič ogledali gotsko cerkev sv. Petra na Dvoru, nato graščino v Polhovem Gradcu in tamkajšnje bogate muzejske zbirke, fotografije grofa Blagaya in njegovega odkritja – blagajevga volčina, ki je prava svetovna znamenitost, našo pot pa smo sklenili

z ogledom grajskega parka z Neptunovim vodnjakom.

V čebelarškem domu ČD Dolomiti, ki šteje 72 članov, so nas čebelarji pristrčno sprejeli in nas pogostili z domačimi medenimi dobrotami.

Ogledali smo si čebelnjak Jožeta Riharja, znanega čebelarškega strokovnjaka, in delovne prostore Čebelarstva Malči Božnar z bogato ponudbo čebeljih pridelkov in izdelkov iz njih.

Po prijetnem kosilu v Polhovem Gradcu smo se ustavili še pri čebelnjaku Stanka Jurce, ki je skupino pogostil z domačim sadjem, medenim žganjem in s sladkimi napitki. Po napornem, cel teden trajajočem programu v Cankarjevem domu so utrujeni gostje polegali po travi v prijetni senci okoli čebelnjaka in si nekoliko oddahnili.

Naslednja točka našega programa je bil ogled Tehniškega muzeja Slovenije (TMS) v Bistri pri Vrhniki. Na poti proti Bistri sem udeležence pozdravil v imenu borovniškega čebelarškega društva ter jim na kratko opisal dejavnost ČD Borovnica, ki šteje 30 članov.

Seveda nisem pozabil omeniti, da se je v neposredni bližini v drugi polovici 19. stol. rodil pomemben čebe-

Udeleženci kongresa pri čebelnjaku dr. Jožeta Riharja.

Foto: L. Struna

lar in župnik Francis Jager. Naš rojak je leta 1913 v Mi-neapolisu postal prvi profesor čebelarstva na tamkajšnji državni univerzi. Bil je predstojnik oddelka za čebelarstvo ter svetovalec na ameriškem ministrstvu za kmetijstvo. V ZDA je uvajal nove postopke za pridobivanje medu iz premičnega satja in se ukvarjal tudi z vzrejo matic.

Za naše goste je bil obisk in ogled Tehniškega muzeja zelo zanimiv, zlasti lovski in lesarski del.

Ob stebru znamenitega viadukta iz leta 1848 nas je v Borovnici sprejel župan občine, g. Alojz Močnik ter na kratko opisal zgodovino kraja in sodobno življenje v njem.

Sledil je nastop pevskega zbora Društva podeželskih žena Ajda. Pevke so z ubranim pevskim programom presenetile in počastile tako tuje kot domače goste. Članice društva Ajda, ki so tudi žene čebelarjev, so nas še pogostile s slovensko potico, znanim borovničevim zavikom, kvašenimi flancati in z nekaterimi medenimi dobrotami. Domači čebelarji so na stojnici ponudili svoje čebelje pridelke.

Naši gostje so bili iz Velike Britanije, Bolgarije, Švice, Nemčije, Nizozemske, Japonske, Kanade in iz Zimbabveja.

Pred slovesom se nam je v imenu celotne skupine zahvalil g. David Charles iz Velike Britanije. Ob tej priložnosti je dejal, da je Slovenija prekrasna dežela s pri-srčnimi gostitelji.

Na koncu naj se v imenu čebelarjev obeh čebelarskih društev zahvalim občanom Borovnice in Polhovoga Gradca, ki so prizadevno sodelovali pri pripravah na sprejem skupine udeležencev 38. svetovnega kongresa čebelarjev – APIMONDIE 2003.

Še posebej naj se zahvalim Občini Borovnica in njenemu županu g. Alojzu Močniku za finančno podporo, članicam pevskega zbora Društva podeželskih žena Ajda pa za njihovo izvedbo slovenskih ljudskih pesmi.

Naj medi!

*Podpredsednik ČD Borovnica
Ljubo Struna*

ZBORNİK REFERATOV APIMONDIA 2003 PO ZELO UGODNI CENI

Zbornik je izšel v angleškem jeziku.

– Zbornik referatov Apimondia 2003: **2.000,00 SIT**,

– Referati Apimondia 2003 na CD: **1.000,00 SIT**,

– Večjezični čebelarski slovar Apimondia: **1.000,00 SIT**.

V cenah je zajet DDV. Priročnik lahko kupite v čebelarskih trgovinah.

ČZS

UREDNIK

RAZSTAVA FOTOGRAFIJ SLOVENSkih GORA V ČEBELARSKEM CENTRU

Čebelarska zveza Slovenije je skupaj s fotografom Ciri- lom Velkavrhom iz Ljubljane 3. decembra v veliki Jan- ševi dvorani Čebelarskega centra Slovenije na Brdu pri Lukovici odprla zanimivo fotografsko razstavo z naslo- vom SLOVENSKI GORSKI SVET.

Vsi, ki so se udeležili odprtja razstave, so lahko uživali v narodnih pesmih in recitacijah, ki jih je ob spremljavi harmonike izvajala sopranistka ga. Jožica Kališnik. Vrhunsko petje je pripomoglo k izjemnemu ozračju, ki je zavladalo v dvorani. Žal se dogodka ni udeležilo veli- ko čebelarjev, čeprav so si to želeli vsi, ki so pomagali pri postavitvi te razstave. Tokrat je to prva tovrstna pri- reditev v Čebelarskem centru, organizator pa si želi, da bi jih bilo v prihodnje še več, zato vabimo vse, ki so pri- pravljeni sodelovati, naj se javijo tajništvu ČZS.

Po kratkem kulturnem programu in uradnem odprt-

Avtorja je predstavil g. T. Tomec.

Foto: J. M.

ju razstave so navzoči ob prigrizku in dobrem vinu naz- dravili avtorju ter si izmenjali vtise in občutja o tej zani- mivi razstavi.

MARJAN PAPEŽ

OSMI AMBROŽEV PLES – NASLOVA ČEBELAR LETA IN ČEBELARSKA KRALJICA V PRAVE ROKE

Vsakoletno druženje čebelarjev ob svetem Ambrožu, ki sta ga pripravila Slovensko akademsko čebelarsko društvo (SAČD) in Čebelarska zveza Slovenije (ČZS), je potekalo na predvečer godovnika Ambroža (7. december), letos drugič v lani odprtem Čebelarskem centru Slovenije na Brdu pri Lukovici.

Kot zahteva protokol na takem večeru, je goste najprej pozdravil predsednik SAČD dr. **Janez Poklukar**, za njim podpredsednik ČZS **Vlado Pušnik**, lokalne interese pa je »ščitil«¹ lukoviški župan **Matej Kotnik**. Za to leto so organizatorji pripravili sicer nekoliko manj programa, vendar pa zato izbor čebelarja leta in čebelarske kraljice ni bil nič manj napet.

Uspešnemu sklepu svetovnega čebelarskega kongresa v Sloveniji letos poleti smo nazdravili s penino in ta je bila tudi izhodišče za izbor čebelarja leta. Iz buteljke smo odtočili nekaj penine, potem pa so morali kandidati za čebelarja leta ugotoviti, koliko je je ostalo v steklenici. Na kraju samem izmerjeno količino je na mililiter natančno ugotovil sin čebelarskega mojstra Tadej Posl iz Čače vasi. Čeprav izbirni kriterij ni bil povsem čebelarski, je prišel naslov prave roke. Tadej se šola za poklicnega čebelarja, pri 22 letih pa ima še poklice ekonomski tehnik, avtomehanik in trgovec. Družina Posl sicer čebelari z 250 družinami.

Tadej Posl in Dragica Tome sta se zmagovito zavrtela.

Izbor med damami pa je bil bolj čebelarski. V naključno izbranim vzorcu medu so morale uganiti odstotek vode na desetinko natančno. Vrednost 15,1 odstotka, kolikor vode je vseboval hojev med, so zadele kar tri dame. Zanje, pa tudi za moške, ki so najmanj zgrešili količino penine v steklenici, so organizatorji pripravili dodatno igro. Ta je bila že manj odvisna od sreče, saj so morale kandidatke in kandidati s težkanjem ugotoviti maso medu v lončeni posodi. Pa tudi tu ni bilo tako preprosto, saj je bil v posodi servirni 20-gramski med. Natančno 17 pakiranj oz. 340 gramov. Pri damah je šel naslov v prave roke, saj je bila v drugem krogu najuspešnejša Dragica iz Tome Šmartnega pri Ljubljani. Tudi v njeni družini se resno ukvarjajo s čebelarstvom, saj imajo 80 družin. Je pa le malo manjkalo, da bi oba naslova ostala v (bodočem) sorodstvu. Klavdija Antolin, namreč izbranka Tadeja Posla, je namreč le za las zgrešila zmago.

Po izboru so najboljši dobili praktične nagrade. Čebelar leta je dobil slovesno čebelarsko obleko, ki jo je lanski čebelar leta Vlado Pušnik podaril za letošnji Ambrožev ples, ter brezrokavnik in zbornik predavanj z Apimondie 2003, poleg tega pa še enoletno naročnino na tednik *Kmečki glas* in knjigo Jožeta Rozmana *Privoščite si penino*, ki je izšla pri založbi Kmečki glas. Tudi kraljica je dobila nekaj praktičnih nagrad: refraktometer za merjenje odstotka vode v medu, nekaj čebelarskega orodja, prav tako knjigo *Privoščite si penino* ter letno naročnino na revijo *Moj mali svet*, saj *Kmečki glas* doma že pridno prebirajo.

Vodja programa na Ambroževem plesu Vito Kotnik je pridno asistiriral dr. Janezu Poklukarju.

Ugotavljanje količine penine v steklenici je bilo zelo natančno delo.

ČEBELARSKI MOJSTRI NA AMBROŽEVEM PLESU

Zavetniku čebelarjev sv. Ambrožu, smo tudi čebelarški mojstri posvetili družabno srečanje, ki sta ga organizirala Akademsko čebelarско društvo in Čebelarška zveza Slovenije. Srečanje je bilo v soboto, 6. decembra 2003, na sedežu Čebelarške zveze Slovenije. Ob tej priložnosti čebelarji tradicionalno vsako leto izvolijo, čebelarško kraljico in čebelarja leta.

Naključje, znanje ali sreča je hotela, da je postala nova čebelarška kraljica gospa Dragica Tome s Kajakaške ceste 63, Šmartno pri Ljubljani, žena čebelarškega mojstra Antona Tometa. Čebelar leta pa je postal Tadej Posl iz Čače vasi 46 E, p. Podplat, sin čebelarškega mojstra Silva Posla. Člani Kluba čebelarških mojstrov Slovenije obema iskreno čestitamo!

Predsednik Kluba čebelarških mojstrov Milan Vajda

SREČANJE ČEBELARSKIH MOJSTROV

Člani Kluba čebelarških mojstrov Slovenije, ki se večkrat na leto srečamo na samoizobraževalnih posvetih, smo se konec novembra 2003 v Čebelarškem centru Slovenije na Brdu seznanili z dosežki na različnih področjih čebelarjenja, ki so posledica svetovnega čebelarškega kongresa – Apimondia 2003 v avgustu tega leta v Ljubljani. Čeprav smo se čebelarški mojstri skoraj vsi udeležili kongresa, so bile nekatere ugotovitve zelo zanimive.

Nekatere novosti nam je predstavili dr. Aleš Gregorc z Veterinarske fakultete v Ljubljani. Nekateri naši razpravljavci na kongresu so se dotaknili vprašanj, kot je čebelarjenje kot način življenja, organiziranost in delovanje društev na Slovenskem, možnosti in načini srečevanja ljudi ter izmenjava oblik delovanja. Na kongresu je bilo 130 razpravljavcev.

Dr. Aleš Gregorc nam je predstavil uporabo najnovejših metod za raziskovanje molekularne strukture beljakovin pri čebelah oz. za ugotavljanje genetskih zapisov. Te metode so pomembne pri določanju in ohranjanju avtohtonih pasem čebel. Pri tehnologiji in opremi so bili na kongresu poudarjeni zlasti pomembnost skladnega razvoja čebelje družine spomladi, ustrezná priprava čebeljih družin na glavno pašo ter sodobnih zahtevam prilagojena tehnologija pridelave čebeljih pridelkov.

Teme s področja čebeljih bolezni so v veliko Gallusovo dvorano pritegnile največ poslušalcev. Obravnavane so bile vse bolezni in zajedavci, predvsem o biologiji njihovega razvoja in zatiranje. Vse več čebelarjev je naklonjenih uporabi alternativnih zdravil, saj so ta prijaznejša do narave. Omenjene so bile nove vrste bolezni, ki jih povzročajo različni insekticidi in zajedavci, kot je panjski hrošček. Na srečo ga v Sloveniji za zdaj še ni.

Čebelarški mojstri pred Čebelarškim centrom Slovenije.

Foto: J. Mibelč

Na kratko nam je predstavil še razvoj čebelarstva v državah po svetu, in sicer po velikosti, številu panjev, pasmah, ekonomičnosti in drugem. Naj omenim, da je največje število panjev na Kitajskem, na drugem mestu je Turčija itd. Zanimive so bile tudi ugotovitve glede medenja in izrabe gozdnih paš.

Dr. Aleš Gregorc je ob koncu poudaril, da je bila organizacija Apimondie po obliki in vsebini zelo uspešna, saj je zagotovila nov način dela te organizacije v svetu. Udeleženci Apimondie 2003 z vsega sveta so bili z organizacijo in z gostoljubnostjo gostitelja zelo zadovoljni.

*Predsednik Kluba čebelarških mojstrov Slovenije
Milan Vajda*

V spomin

SENEKOVIČ FRANC

Julija letos je umrl član Čebelarkega društva Peter Dajnko iz Gornje Radgone Franc Senekovič iz Nasove.

Rodil se je leta 1941. Že v rani mladosti je vzljudil čebele in ob trdem delu na kmetiji našel čas tudi za delo s čebelami. Čebelaril je vrsto let, v čebelarstvo društvo pa se je včlanil šele leta 2000. Bil je optimist, zažrt v prihodnost, poln načrtov in želja, vendar mu je huda zahrbtna bolezen preprečila vse načrte.

Čebelarji smo tako izgubili dobrega prijatelja in vestnega čebelarja. Ohranili ga bomo v trajnem spominu.

ČD Peter Dajnko - Gornja Radgona

JANKO GRUDNIK

Maja, najlepšega meseca v letu, zlasti za nas čebelarje, kajti začenja se pašna sezona, smo se čebelarji ČD Gornji Grad na ljubljanskih Žalah poslovili od našega člana Janka Grudnika. Pokojni se je rodil leta 1917 v Tiroseku pri Gornjem Gradu, na kmetiji, na kateri je bilo čebelarstvo že dolgoletna tradicija. Kljub temu Janku ni bilo dano, da bi že od mladega čebelaril, kajti vihra druge svetovne vojne mu je namenila drugačno življenjsko pot. Boj proti okupatorju in povojne razmere so ga privedle v poklicno vojsko, v kateri je služboval vse do upokojitve, in to po vsej nekdanji skupni domovini.

Po upokojitvi se je z ženo preselil v Ljubljano. Kakor se vračajo ptice v rojstno gnezdo, tako si je tudi Janko leta 1972 v domačem kraju zgradil ličen čebelnjak in se včlanil v naše čebelarstvo društvo. Čebelaril je s o desetimi družinami v AŽ-panjih.

Iz mestnega vrveža se je rad vračal k svojim čebelicam, pri katerih je neizmerno užival. Pogosto je prihajal tudi med nas čebelarje, nikoli pa ni manjkal na občinskih zborih in letnih srečanjih. Na zadnjem občnem zboru januarja lani pa ga ni bilo več. Izvedeli smo za njegovo hudo in neozdravljivo bolezen, ki je bila na koncu tudi močnejša od njegove želje po življenju. Še pred usodnim dnem, ko je vedel, da ne bo več zmožen poti do svojih ljubljank, je poskrbel, da so prišle njegove čebelice v prave roke, saj sam ni imel naslednika, ki bi skrbel zanje.

V spominu ga bomo ohranili kot vestnega člana in čebelarja.

UO ČD Gornji Grad

ANTON GUČEK

Anton Guček se je rodil leta 1918 v Pladini pri Sevnici, V rojstnem kraju je preživel svoja mladostna leta vse do takrat, ko se je zaposlil kot miličnik. Službeno ga je pot zanesla v Velenje in na tamkajšnji postaji milice zelo vestno opravljaj svoj poklic in postal komandir postaje.

Bil je velik ljubitelj narave. S čebelami se je začel intenzivno ukvarjati leta 1950. Čebelaril je s 30 čebeljimi družinami. V našem društvu je bil zelo dejaven, štiri leta pa je bil tudi predsednik ČD Mlinšek. Kot vesten čebelar je leta 1987 prejel odličje Antona Janše III. stopnje, leta 1993 pa odličje Antona Janše II. stopnje. Čebelarji ga bomo ohranili v lepem spominu.

Čebelarstvo društvo Mlinšek Velenje

JANEZ ARKO

Čebelarji našega društva smo lani izgubili kar štiri čebelarje. Kot zadnji izmed njih je naše vrste zapustil g. Janez Arko, ki je čebelaril z dvajsetimi čebeljimi družinami. Svojih 70 let je preživel veselo in vedro. Kot tesarskemu mojstru mu je poklicna obveznost pogosto onemogočala čebelarstvo dela, zato sta jih s soprogo načrtovala skupaj, da so bila opravljena ob pravem času. Ker je bil dejaven tudi v društvu, je bil večkrat izvoljen v organe društva. Z razsodno besedo je pomagal premagovati težave, ki so nastajale v vsakdanjem društvnem življenju, vedno pa je prisluhnil tudi drugačnemu mnenju. Ob 90-letnici organiziranega čebelarjenja v Ribniški dolini leta 1995 je za svoje delo prejel odličje Antona Janše. Dejavno je sodeloval tudi pri graditvi društvenega čebelnjaka. Čebelarji, ki še ostajamo, se ga bomo spominjali in ga pogrešali.

DLC Apis Ribnica

JOŽE KUŽNIK

Po kratkotrajni zahrbtni bolezni je julija letos za vedno zapustil čebelarstvo vrste naš član Jože Kužnik. Rodil se je leta 1931. Čebelariti je začel leta 1984 in vsa ta leta skrbel za 10 do 18 čebeljih družin. Dejaven je bil tudi v društvu, predvsem pa si je prizadeval za sestavo pašnega katastra za občino Trebnje. Za končanje projekta mu je zmanjkalo energije, bolezen pa je ustavila njegov korak. Vedno je rad pomagal pri organizaciji srečanj v Lanspréžu.

Čebelarji ga bomo ohranili v prijaznem spominu.

ČD Trebnje

LOGAR TRADE d.o.o.
čebelarstvo, proizvodnja in trgovina

*Vesele božične praznike,
v letu ki prihaja, pa vam
želimo veliko zdravja,
osebne sreče in
poslovnih uspehov.*

Logar
ČEBELARSKA OPREMA

Zupanova 1, 4208 Šenčur
tel.: 04 25 19 410, faks: 04 25 19 415,
e-pošta: logar-trade@siol.net, Internet: www.logar-trade.si

Delovni čas trgovine:

od ponedeljka do petka od 8.00 do 12.00 in od 15.00 do 18.00, ob sobotah od 9.00 do 12.00

IZDELOVANJE ČEBELJIH PANJEV

IDRIJSKA 10, 1360 VRHNIKA, TEL.: 01/755 13 17
GSM: 041/420 200

Po želji izdelamo tudi druge vrste panjev. – Panji so iz masivnega smrekovega lesa, rogljičeni (cinkani). – Blago vam lahko pošljemo po bitri pošti.

NOVO: Pri nakupu desetih panjev vam podarimo prašilček.

V ZALOGI:

- AŽ-panji (9s, 10s, 12s)
- prašilčki (5s, 7s)
- lipovi satniki
- zaklade Debelak (9s, 10s)
- pitalniki Frančič
- distančni vložki
- vehe za povezavo AŽ-panjev
- trietažni AŽ (10 s)
- AŽ-Kozinc 11 + 3

ZELO UGODNA PONUDBA VEČJEZIČNEGA ČEBELARSKEGA SLOVARJA

Mednarodna čebelarstva organizacija Apimondia je izdala nov šestjezični čebelarški slovar na 287 straneh, in to v angleškem, hrvaškem, albanskem, slovenskem, srbskem in makedonskem jeziku.

Nekaj slovarjev je odkupila tudi ČZS in tako lahko svoj izvod kupite v čebelarški trgovini na Lukovici po zelo ugodni ceni 1000 SIT ali ga naročite po tel. 01/ 729 61 18. Prejeli ga boste po pošti.

ČZS

V spomin

ANTON FEKONJA

Po hudi boleznji je čebelarje Čebelarškega društva Peter Danjko iz Gornje Radgone avgusta letos zapustil naš član Anton Fekonja iz Rodmošcev.

Anton Fekonja se je rodil leta 1931. Čebelariti je začel že v rani mladosti.

Član društva je bil od leta 1965, nazadnje je čebelaril z 10 čebeljimi družinami.

Za dolgoletno delo v društvu je prejel pisno priznanje. Ohranili ga bomo v trajnem spominu.

Čebelarstvo Peter Danjko - Gornja Radgona

STANISLAV KOSER

Stanislav Koser je bil velik ljubitelj narave in vsega, kar je povezano z njo. Spoštoval jo je, tako kot je spoštoval marljive delavke – čebelice, ki so ga spremljale in obletavale skoraj vse življenje – od rane mladosti, ko se je kot

16-letni trgovski vajenec navdušil zanje v rojstnem Vitanju, do avgusta lani, ko je v 92. letu starosti tiho zaspal na svojem domu v Mariboru.

Njegova čebelarska pot se je začela v Vitanju, kjer je poprijel za vsako delo, samo da je prispeval nekaj v družinsko blagajno, kajti mati, vdova po nadučitelju vitanjske slovenske šole, je ostala sama z osmimi otroki. Iz ene čebelje družine, ki jo je takrat kupil od znanca, je sčasoma nastal veličasten čebelnjak, ki mu ga je zavidal marsikateri čebelar v bližnji in daljni okolici. V Vitanju si je gospod Koser našel tudi družico in med vojno postal oče treh otrok. V boju za boljše življenje se je z družino kar nekajkrat preselil v drug kraj. Še posebej skrbno in ljubeče je vedno selil tudi svoje čebelje družinice in povečeval njihovo število.

Leta 1954 se je za stalno naselil v središču Maribora, za približno 50 čebeljih panjev pa je postavil »vilo« pri prijaznih ljudeh v Razvanju, ob robu sončnega sadovnjaka. Tja je rad zahajal in si nabiral moči, saj je kot lesni trgovec s kolesom in z vlakom, peš in z avtobusom prekriziral skoraj vso tedanjo Jugoslavijo, prosti čas pa je namenjal družini in čebelam.

Po upokojitvi je čebele preselil bliže domu, v Melje. Tudi na domačem vrtu je sredi kostanjevega drevoreda postavil majhen čebelnjak z devetimi panji, ki je postal

prava znamenitost predvsem za otroke iz bližnjega vrtca, ki jim je rad razlagal skrivnosti čebelarjenja.

Bil je dober poznavalec življenja in navad teh pridnih drobnih žuželk, svoje bogate izkušnje pa je z veseljem delil z mlajšimi čebelarji, ki so mu zaradi iskrivega načina pripovedovanja radi prisluhnili.

Stanko Koser je bil več čas tudi član različnih čebelarskih društev in družin.

Za prispevek k razvoju čebelarstva mu je Zveza čebelarskih društev Slovenije podelila odličje Antona Janše III. stopnje, Medobčinska zveza čebelarskih društev Maribor priznanje za 50 let organiziranega čebelarjenja, naša Čebelarska družina Maribor-mesto pa mu je ob 50-letnici njegovega delovanja v čebelarstvu podelila priznanje in naslov častnega člana. Od njega smo se zadnjič poslovili z društvenim praporom.

Irma Kancler

IVAN TOMAŽIČ

Septembra lani smo se poslovili od čebelarja Ivana Tomažiča. Bolezen ga je prezgodaj iztrgala iz naših vrst, saj je izpolnil šele 59 let. Čebelariti je začel razmeroma pozno, saj je kot skrben mož in oče najprej poskrbel za

družino. V Grosupljem je zgradil hišo, ki je postala topla dom njegovim trem otrokom, saj je bil Ivan strog in dosleden, pa tudi razumevajoč in prijateljski.

Šele pri 40 letih si je Ivan izpolnil dolgoletno željo in kupil čebele. Prve panje je imel na dvorišču, ker pa je njihovo število povečeval, si je zgradil čebelnjak v bližini doma, nato pa je uredil še prevozni čebelnjak. Z marljivostjo, natančnostjo, predvsem pa z veliko ljubeznijo do čebel je postal eden večjih čebelarjev, saj je čebelaril z več kot sto panji. Čebele je prevažal na različna papišča, se izpopolnjeval v čebelarstvu in se takoj vključil v Čebelarsko društvo Grosuplje. Do leta 2000 je v njem dejavno deloval, šest let pa je bil tudi njegov predsednik. V tem obdobju se je še posebej zavzel za zgraditev čebelarskega doma in dostojno zaznamovanje 80-letnice obstoja društva. Za svoje delo je prejel odličja III., II. in I. stopnje Antona Janše. Ivan je bil leta 2000 tudi pobudnik ustanovitve Društva čebelarjev Carnica Grosuplje in je postal tudi njegov predsednik. Društvo je začelo delovati brez vsakršnega premoženja, kljub temu pa

je zaradi njegovega optimizma in ambicioznosti kupilo prapor, ki je med drugim krasil tudi oder Cankarjevega doma med lanskim svetovnim čebelarškim kongresom Apimondia v Ljubljani. Žal se Ivan kongresa ni mogel več udeležiti, saj ga je bolezen, ki je ni mogel premagati, priklenila na posteljo. Njegove čebele pa ne bodo umrle, saj bo zanje poslej skrbel njegov sin, ki ga je znal navdušiti za to lepo opravilo.

Društvo čebelarjev Carnica je z Ivanovim odhodom izgubilo prizadevnega čebelarja, preprostega in iskrenega v odnosih z ljudmi, poštenega in pokončnega človeka in kot takšnega ga bomo ohranili v našem spominu.

Društvo čebelarjev Carnica Grosuplje

STANISLAV KOSER

Avgusta 2003 smo se čebelarji Čebelarškega društva Maribor-mesto poslovili od našega najstarejšega člana, 92-letnega Stanislava Koserja.

Njegova čebelarška pot se je začela v Vitanju.

Leta 1954 se je za stalno naselil v Mariboru in si v Razvanju kmalu postavil čebelnjak za 50 čebeljih panjev. Pozneje je svoje čebelarstvo zaradi starosti zmanjšal in preselil v bližino svojega doma v Melju.

Za svoje delo na področju čebelarstva je prejel odličje Antona Janše III. stopnje, Medobčinska zveza čebelarških društev Maribor mu je podelila priznanje za 50 let organiziranega čebelarjenja, ČD Maribor-mesto pa mu je ob 50-letnici njegovega čebelarjenja podelila priz-

nanje in naslov častnega člana. Čebelarji ČD Maribor-mesto smo se od pokojnega Stanislava Koserja poslovili z društvenim praporom. Kot velikega zagovornika narave in dobrega prijatelja se ga spominjali z velikim spoštovanjem.

ČD Maribor-mesto

LOJZ KLINAR

Oktober lani smo se številni čebelarji ČD Gorje poslovili od našega dolgoletnega člana Lojza Klinarja. Rodil se je leta 1928 v Vintgarju. Po končani osnovni šoli se je izučil za vodovodnega inštalaterja, sodeloval v NOB in vse do upokojitve služboval v Železarni Jesenice. Že kot otrok se je kot velik ljubitelj narave in živali seznanil s čebelami, saj je bil tudi njegov oče Matija navdušen čebelar. Kljub temu da je bil navdušen planinec in gasilec, je celo življenje spremljal čebele, jih občudoval, se učil, izobraževal in izpopolnjeval ter jih posnemal z marljivostjo pri delu. Pomagal je očetu in po njegovi smrti prevzel čebelnjak s 24 AŽ-panji. Ob vseh obveznostih, ki jih je imel, je vedno našel čas za čebele. Svoje bogato znanje je rad razdal drugim in tudi ženo in sina je naučil, da bosta lahko nadaljevala hišno tradicijo čebelarstva. Smrt ga je doletela nepričakovano, prav tedaj, ko je hitel k svojim prijateljicam čebelam.

Prijatelji in čebelarji ga bomo kot dobrega, marljivega in vestnega čebelarja ter prijatelja ohranili in lepem, trajnem in spoštljivem spominu.

Čebelarško društvo Bled-Gorje

KUPIM več rabljenih ali novih LR-panjev polovičnih ali LR-dvotretjinskih, inf. ☎ 041 739 580.

PRODAM panje AŽ 10 S rabljene, sto kosov po 6.000 SIT, inf. ☎ 041 385 620 ali 07/ 33 46 295.

PRODAM manjšo količino AŽ lipovih satnikov, spomladi prodam družine v 2/3 LR-panjih, inf. ☎ 041 221 938 po-poldne.

PRODAM TAM 201 predelan za prevoz, 36 AŽ 10 S, prevoz z B kategorijo, inf. ☎ 05 30 31 869.

PRODAM zabojnik za 32 AŽ 10 S panjev, inf. ☎ 041 758 752.

PRODAM kranjsko medico, medeni kis, medeno žganje, propolis in različne vrste medu, inf. ☎ 07/ 305 83 02 ali 031 615 927.

KUPIM stare čebelarške knjige, razglednice s čebelarškimi motivi in čebelarške značke, ☎ 03/ 562 74 30.

PRODAM atestiran vlačilec (TAM 110, pogon na štiri kolesa, reduktor, vitelj) s prikolico za prevoz 102 AŽ-panja. Spo-mladi prodam tudi več čebeljih družin na 7 do 10 AŽ-satju, inf. Sotlar ☎ 041 410 152.

PRODAM tovornjak za prevoz zabojnika, B kategorija, brezhiben, inf. ☎ 041 770 204.

KUPIM star(-inski) čebelnjak, inf. ☎ 031 348 017.

PRODAM štiriinpetdeset dobro ohranjenih AŽ 12 S panjev z dodatkom razširitve na 14 S, inf. ☎ 07/ 302 56 11.

APIS M & D, d.o.o.
MARKO DEBEVEC
 ČUŽA 7, 1360 VRHNIKA
 tel., faks: (01) 755 12 82

Odprto: ob delavnikih od 9.–12. in od 16.–18. ure, ob sobotah od 9.–12. ure

KUHA VOŠČIN IN TAKOJSNJA MENJAVA VOŠČIN ZA SATNICE
PREVZEM VOŠČIN SAMO V PROZORNH PLASTIČNIH VREČAH DO 31. MARCA 2004

- IZDELUJEMO POLNOVREDNE BELJAKOVINSKE POGAČE ZA KRMLJENJE ČEBEL, PO ŽELJI Z DODATKOM TERAPEVTSKIH SREDSTEV
- APNENOGEL – NOSEMAGEL – STIMULANS – VAROGEL

NAROČENO BLAGO POŠIJEMO TUDI PO HITRI PAKETNI POŠTI.

- Vse čebelarje in čebelarska društva obveščamo, da izdelujemo hladno valjane, nelomljive satnice vseh velikosti. Vosek steriliziramo v oljnih sterilizatorjih pri 125 °C.
- Vosek odkupujemo po 680 do 800 SIT za kilogram.

PRIZNANO VZREJEVALIŠČE MATIC

Sprejemamo prednaročila za kakovostne, izbrane in označene matice kranjske pasme. Konec maja in junija lahko pri nas dobite čebelje družine na petih in sedmih satih.

PREDSEZONSKA AKCIJSKA PRODAJA OD 15. 1. DO 31. 1. 2004
 za naslednje izdelke in storitve:

STIMULANS POGAČA, vakuumsko pakirana,
v kartonih po 10 kosov že za 280 SIT/kg

SATNIKI (Satni okvirji)
AŽ – VRTAN, LEPIJEN, ZBIT – samo 135 SIT
LR – samo 135 SIT, LR2/3 – samo 125 SIT

PREDELAVA VOSKA
V SATNICE samo 160 SIT/kg

PREKUHAVA STARIH
VOŠČIN – samo 130 SIT/kg

Nizkonakladni, LR-, AŽ-panji
10-, 7- in 5-satni.

Kakovostna izdelava po ugodni ceni.

PRVA POTUJOČA
ČEBELARSKA TRGOVINA
V SLOVENIJI

*Vsem čebelarjem želimo srečno,
uspešno in medeno leto 2004*

Pozimi in spomladi, ko čebelarska društva sklicujejo občne zборе, organiziramo strokovna predavanja in nakup čebelarske opreme v potujoči čebelarski trgovini.

ČEBELARSTVO RIHAR - KOCJAN

Robert Kocjan s. p.

Gabrje 42, 1356 Dobrova

ČEBELARSTVO – IZDELAVA ČEBELARSKE OPREME – TRGOVINA

Delovni čas: pon.–petek od 8.–12. ure in od 15.–18. ure, sobota od 8.–12. ure.

Smo družinsko podjetje z dolgoletno tradicijo na področju čebelarstva in izdelovanja čebelarске opreme.

Vsa oprema je izdelana na podlagi znanja in izkušenj, pridobljenih v domačem čebelarstvu.

IZDELUJEMO: žične matične rešetke, plastične odtočne pipe, čebelarске lopatke, lovilce rojev, plastična obešala in razstojšča, testne mreže, sladkorne pogače in rogljičene satnike.

Izdelujemo tudi kakovostne hladno valjane satnice vseh velikosti. Vosek je steriliziran pri 125 °C.

NOVO! NOVO! NOVO! NOVO!

Odprli smo trgovino z vso preostalo čebelarско opremo.

Čebelarjem z veljavno člansko izkaznico priznamo popust!

**Na voljo sta vam tudi naši storitvi: kuha voščin (od 1. 10. do 15. 4. 2004)
in mletje sladkorja.**

tel./faks: ++386(0)1/ 364 11 06, GSM: 031/351 964

e-pošta: robineli@sint.net

Časopis Slovenski čebelar je ustanovilo »Slovensko čebelarско društvo za Kranjsko, Štajersko, Koroško in Primorsko« leta 1898.

Izdaja ga Čebelarška zveza Slovenije, Brdo pri Lukovici 8, 1225 Lukovica.

Tel.: tajništvo (01) 729 61 00, uredništvo: (01) 729 61 14 (Janez Mihelič, GSM: 040/209 004), faks: (01) 729 61 32.

Elektronska pošta: tajnik Anton Tomec: anton.tomec@cebelarska-zveza-slo.si – pisarna Barbara Zajc: barbara.zajc@cebelarska-zveza-slo.si – urednik Janez Mihelič: cebelarska.zveza.slo@siol.net

Izdajateljski svet: Lojze Peterle, Marjan Debelak, dipl. inž. arh., Janez Mihelič, univ. dipl. biol., dr. Jože Šnajder, dr. Janez Poklukar in dr. Aleš Gregorc.

Uredniški odbor: Janez Mihelič, univ. dipl. biol., dr. Jurij Senegačnik, doc. dr. Janez Poklukar, Marjan Debelak, univ. dipl. inž. arh., čebelarški mojster Franci Maroli in dr. Aleš Gregorc.

Glavni in odgovorni urednik: Janez Mihelič, univ. dipl. biol., lektorica: Nuša Radinja, prof.

Letna naročnina za leto 2004 za nečlane je 9.500 SIT. Posamezna številka stane 850 SIT za člane oz. 900 SIT za nečlane skupaj z 8 % DDV.

Članarina skupaj z naročnino za Slovenski čebelar je 8.000 SIT. Člani lahko objavijo en brezplačen oglas (20 besed) na leto, nadaljnja beseda je 60 SIT.

Reklamni oglasi: Cela barvna stran na ovitku 120.000 SIT, v sredini 72.000 SIT, pol strani 36.000 SIT, tretjina strani 24.000 SIT, četrt strani 16.800 SIT, pasica 4.000 SIT.

Popust pri ceni za 3- do 5-kratno objavo je 10 %, za 6- do 10-kratno objavo 20 %, za celoletno objavo 30 %.

Splošni oglasi po 50 SIT za besedo, enako tudi za osmrtnice, ki vsebujejo več kot 40 besed. Cene so brez DDV.

Transakcijski račun ČZS: 18300-0013332037, matična številka ČZS: 5141729, davčna številka ČZS: 81079435, šifra dejavnosti: 91.120.

Za naročnike iz tujine – devizni račun: LJ BA SI 2X-900-27260-6274/0 – je letna naročnina 50 USD.

Priprava za tisk: Prepress, d.o.o., Ljubljana, tisk: Tiskarna Ljubljana, d.d., 1295 Ivančna Gorica.

Oblikovanje naslovnice: Boštjan Debelak, dipl. inž. arh.

Glasilo Slovenski čebelar, ki ga izdaja Čebelarška zveza Slovenije s sedežem na Brdu pri Lukovici 8, je vpisano v razvid medijev, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo RS, pod zaporedno številko 585.

Pri financiranju revije Slovenski čebelar je sodelovalo Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport RS.

VELETRGOVINA
VEMA
Tržaška 65, Maribor

C&C Embalaža

Tel: 02/320 64 52; 02/320 64 26; Fax: 02/320 64 38
naročila po e-pošti: embalaza@vema.si

Steklena, plastična, lesena in kartonska embalaža. Velika izbira embalaže za med in čebelje pridelke. Možnost naročanja prodajnih artiklov (po telefonu, faksu, e-pošti), po povzetju, na vaše stroške.

Pri plačilu nad 10.000 SIT velja 5% popust (3% pri plačilu s kartico). Pri plačilu nad 50.000 SIT velja 10% popust (8% pri plačilu s kartico).

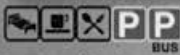
Delovni čas:
Vsak dan od 9. do 19. ure
Sobota od 8. do 13. ure
V nedeljo zaprto.

www.vema.si

Gostišče "PRI ČEBELICI"

v čebelarstvu Slovenije
Brdo pri Lukovici 8, Lukovica
Tel: 01 / 729 61 13; Fax: 01 / 729 61 31

60 + 80 sedežev v gostišču prenočitev vam nudimo v 10 okusno opremljenih sobah domača hrana (tudi z okusom po medu)

Delovni čas gostišča:

V januarju vsak dan od 8. do 17. ure, za večje skupine po vnaprejšnjem dogovoru.

ČEBELARSKI CENTER MARIBOR

Strelška 150, Tel: 02 / 320 53 46; Fax: 02 / 331 80 10

- bogata izbira medov in čebeljih pridelkov
- kozmetika
- izbrana darila in spominki s poudarkom na čebelarstvu
- čebelarstvo oprema in pribor
- satnice
- sladkor, raztopine, pogače za prehrano čebel

Razstavno prodajni salon ČEBELARNA

v čebelarstvu Slovenije
Brdo pri Lukovici 8

Tel: 01 / 729 61 18; Fax: 01 / 729 61 31

- sredstva za zatiranje varov
- čebelarstvo literatura
- darilna embalaža

- steklena, kartonska in lesena embalaža...

Delovni čas:

Vsak dan od 9. do 17. ure
Sobota od 8. do 13. ure
V nedeljo zaprto.

Pri plačilu nad 10.000 SIT velja 5% popust (3% pri plačilu s kartico). Pri plačilu nad 50.000 SIT velja 10% popust (8% pri plačilu s kartico).

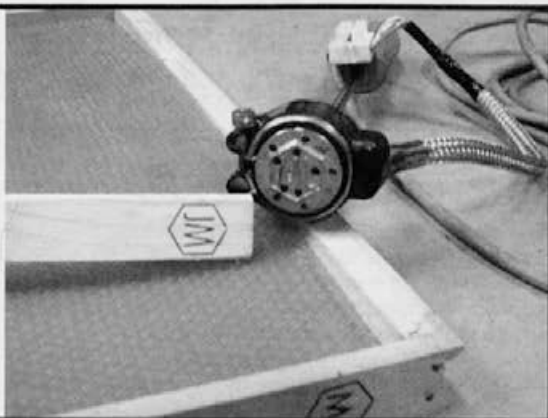
V vseh snotah možnost plačila z vsemi plačilnimi karticami

gio

Naročeno pošljemo po hitri oblikovanje in po pošti.

1111 ljubljana rožna dol. c. 11/26a
tel.: 01/256 12 52 fax: 01/256 12 54
E-mail: GIO@SIOL.NET WWW.gio-jerasa.si

Izdelujemo vžigalnike za vžiganje inicialk v satnike, z vgrajenim regulatorjem temperature ali brez.

Prilagodljiva, večnamenska podnica za nakladne LR- in AŽ-panje.
Svetovna novost v čebelarstvu.

V NEKAJ MINUTAH lahko spremenite AŽ-čebelarjenje v SODOBNO NAKLADNO ČEBELARJENJE!

Ponujam vam nakladne panje AŽ-mere, združljive z LR-panjskim sistemom, večnamensko podnico – tudi za pripravo rojev (ometencev) in predelavo kristalizirane oz. melicitozne mane (podnica je združljiva z LR-nakladami) po načrtih univ. dipl. inž. Ivana Jurkoviča. Izdelujem tudi vse vrste satnikov.

PETER ZAKRAJŠEK, s.p.

Pretnarjeva 6, 1210 Ljubljana - Vižmarje – tel.: (01) 512 62 51